

EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA
NADZOR BANAKA

Vodič ESB-a o postupku procjene adekvatnosti internog kapitala (ICAAP)

BANKENTOEZICHT

studeni 2018.

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDŽĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Sadržaj

1. Uvod	2
1.1. Svrha	3
1.2. Područje primjene i razmjernost	4
2. Načela	5
Prvo načelo: upravljačko tijelo odgovorno je za dobro upravljanje ICAAP-om	5
Drugo načelo: ICAAP je sastavni dio cjelokupnog upravljačkog okvira	7
Treće načelo: ICAAP temeljito pridonosi neprekinutom poslovanju institucije jer omogućuje adekvatnost kapitala s različitih gledišta	12
Četvrto načelo: svi značajni rizici utvrđuju se i uzimaju u obzir u sklopu ICAAP-a	24
Peto načelo: interni kapital visoke je kvalitete i jasno definiran	27
Šesto načelo: metodologije kvantifikacije rizika u sklopu ICAAP-a primjerene su, usklađene i neovisno validirane	30
Sedmo načelo: redovito testiranje otpornosti na stres s ciljem postizanja adekvatnosti kapitala u nepovoljnim okolnostima	34
3. Pojmovnik	38
Pokrate	42

1. Uvod

1. Financijski šokovi često su dublji i ozbiljniji ako u bankarskom sektoru nema dovoljno kapitala i ako je on loše kvalitete. To se dogodilo tijekom nedavne financijske krize, kada su banke bile prisiljene osnažiti kapitalnu osnovu u trenutku kada je to bilo najteže. S druge strane, banke su pokazale slabosti u utvrđivanju i procjenjivanju rizika, zbog čega mnogi rizici nisu bili primjereno pokriveni odgovarajućom količinom kapitala.¹ Stoga je iznimno važno povećati otpornost pojedinačnih kreditnih institucija u stresnim razdobljima poboljšanjem prospektivnih postupaka procjene adekvatnosti internog kapitala (ICAAP). To uključuje sveobuhvatno testiranje otpornosti na stres i planiranje kapitala.
2. U skladu s tim, ICAAP ima ključnu ulogu u upravljanju rizicima kreditnih institucija. Kada je riječ o značajnim institucijama u sklopu jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM), ESB očekuje da, u skladu s odredbama članka 73. direktive o kapitalnim zahtjevima IV (CRD IV)², ICAAP bude razborit i konzervativan³. ESB smatra da dobar, učinkovit i cjelovit ICAAP obuhvaća jasnu procjenu rizika za kapital te ima pravilnu strukturu upravljanja rizicima i postupaka eskalacije rizika koji se temelje na promišljenoj i iscrpnoj strategiji na području rizika koja se prenosi u učinkovit sustav limita.
3. Po mišljenju ESB-a, dobar, učinkovit i cjelovit ICAAP temelji se na dvama stupovima: ekonomskom i normativnom gledištu. Oba gledišta trebala bi se dopunjavati i informacije iz jednog trebale bi se uzimati u obzir u drugom gledištu.
4. ICAAP je također važan izvor ulaznih podataka za postupak nadzorne provjere i ocjene (SREP) u sklopu SSM-a. Ti se podatci, u skladu s EBA-inim Smjernicama o zajedničkim postupcima i metodologijama za SREP⁴, uvrštavaju u sve procjene u sklopu SREP-a i u postupak utvrđivanja kapitala u sklopu drugog stupa.
5. U sklopu SREP-a uzima se u obzir činjenica da se dobrim ICAAP-om smanjuje nesigurnost institucije i njezina nadzornog tijela kada je riječ o rizicima kojima je institucija izložena ili bi mogla biti izložena te se povećava povjerenje nadzornih tijela u sposobnost institucije da i dalje posluje održavanjem odgovarajuće

¹ Vidi, na primjer, izvješće Bazelskog odbora za nadzor banaka *The Basel Committee's response to the financial crisis: report to the G20* iz listopada 2010.

² Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL L 176, 27.6.2013., str. 338.)

³ članak 73. CRD-a IV: „Institucije moraju imati uspostavljene dobre, učinkovite i cjelovite strategije i procese za kontinuiranu procjenu i održavanje iznosa, vrsta i raspodjele internoga kapitala koje smatraju adekvatnima za pokrivanje vrste i razine rizika kojima su izložene ili kojima bi mogle biti izložene.”

⁴ Vidi smjernice EBA/GL/2014/13 od 19. srpnja 2018., točke 349., 350. i 354. U točki 349. navodi se da bi nadležna tijela „trebala odrediti dodatne kapitalne zahtjeve za svaki rizik pojedinačno, oslanjajući se na supervizorsku procjenu” potkrijepljenu određenim izvorima informacija.

kapitalizacije i učinkovitim upravljanjem rizicima. Kako bi se to postiglo, institucija mora unaprijed omogućiti utvrđivanje svih značajnih rizika, učinkovito upravljanje njima (odgovarajućom kombinacijom kvantifikacije i kontrole rizika) i njihovu pokrivenost dovoljnom količinom kvalitetnog kapitala.

1.1. Svrha

6. Vodičem ESB-a o ICAAP-u (u daljnjem tekstu: vodič) nastoji se postići transparentnost objavom ESB-ova tumačenja zahtjeva povezanih s ICAAP-om koji proizlaze iz članka 73. CRD-a IV. Svrha je vodiča detaljnijim objašnjavanjem očekivanja ESB-a povezanih s ICAAP-om pomoći institucijama da osnaže svoj ICAAP i potaknuti ih na primjenu najbolje prakse, čime se postiže dosljedniji i učinkovitiji nadzor.
7. U vodiču je na temelju odredaba CRD-a IV povezanih s ICAAP-om utvrđeno sedam načela koja će se u sklopu SREP-a, među ostalima, uzimati u obzir u procjeni ICAAP-a svake institucije. Ta će se načela razmatrati i u raspravama s pojedinačnim institucijama tijekom nadzornog dijaloga.
8. Vodičem se ne zamjenjuje ni ne nadomešta nijedno primjenjivo pravo kojim se provodi članak 73. CRD-a IV. Ako vodič nije usklađen s primjenjivim pravom, prednost ima primjenjivo pravo. Vodič je zamišljen kao praktičan alat koji se redovito posuvremenjuje kako bi obuhvatio nova kretanja i iskustva. Stoga će se načela i očekivanja iznesena u njemu s vremenom razvijati. Vodič će se redovito preispitivati u skladu s kontinuiranim razvojem prakse i metodologija europskog nadzora banaka, međunarodnim i europskim regulatornim kretanjima i, na primjer, novim mjerodavnim tumačenjima relevantnih direktiva i uredbi od strane Suda Europske unije.
9. U vodiču se primjenjuje pristup utemeljen na načelima, pri čemu je naglasak na odabranim ključnim aspektima s nadzornoga gledišta. Njime se ne pružaju iscrpne upute o svim aspektima koji su važni za dobre ICAAP-e. Za provedbu ICAAP-a primjerenog konkretnim okolnostima u kojima se nalazi institucija i dalje je odgovorna sama ta institucija. ESB procjenjuje ICAAP-e za svaku pojedinačnu instituciju.
10. Institucije se potiču da, osim ovog vodiča i mjerodavnog prava Unije te nacionalnog prava, uzmu u obzir i druge publikacije koje se odnose na ICAAP, a koje je objavila EBA⁵ ili međunarodni forumi, npr. Bazelski odbor za nadzor banaka (BCBS) i Odbor za financijsku stabilnost (FSB). Osim toga, institucije bi trebale uzeti u obzir sve preporuke povezane s ICAAP-om koje su im upućene, na primjer preporuke koje su dobile u sklopu SREP-a, povezane s dobrim upravljanjem institucijom, upravljanjem rizicima i kontrolama rizika.

⁵ U vezi s tim posebno su važne EBA-ine Smjernice o internom upravljanju (EBA/GL/2017/11), EBA-ine Smjernice za testiranje otpornosti institucija na stres (EBA/GL/2018/04) i smjernice Odbora europskih nadzornih tijela za bankarstvo (CEBS) *Guidelines on the management of concentration risk under the supervisory review process (GL31)*.

1.2. Područje primjene i razmjernost

11. Ovaj vodič namijenjen je svim kreditnim institucijama koje se smatraju značajnim nadziranom subjektom u skladu s člankom 2. točkom 16. okvirne uredbe o SSM-u⁶. Područje primjene članka 73. CRD-a IV na opseg upotrebe ICAAP-a utvrđeno je člankom 108. CRD-a IV. Budući da članak 73. CRD-a IV sadržava odredbu koja se odnosi na minimalno usklađivanje i da su različite države članice EU-a različito pristupile njegovu prenošenju u nacionalno pravo, u državama članicama sudionicama primjenjuju se raznolike prakse povezane s ICAAP-om i različiti zahtjevi za nadzor kreditnih institucija.
12. ESB je u suradnji s nacionalnim nadležnim tijelima razvio načela za ICAAP. Cilj je tih načela postići visoke nadzorne standarde potičući razvoj zajedničkih metodologija u ovom važnom području nadzora.
13. ICAAP je prije svega interni postupak te su za njegovu razmjernu i vjerodostojnu provedbu i dalje odgovorne pojedinačne institucije. U skladu s člankom 73. CRD-a IV, ICAAP mora biti razmjernan vrsti, opsegu i složenosti poslova institucije.
14. Načela utvrđena u ovom vodiču samo su polazište za nadzorne dijaloge s kreditnim institucijama. Stoga ne treba smatrati da sveobuhvatno pokrivaju sve aspekte potrebne za provedbu i upotrebu dobrog, učinkovitog i cjelovitog ICAAP-a. Institucija je dužna omogućiti da ICAAP bude trajno cjelovit i razmjernan vrsti, opsegu i složenosti njezinih poslova imajući na umu da se razmjernost ne smije primjenjivati na način koji narušava učinkovitost ICAAP-a.

⁶ Uredba (EU) br. 468/2014 Europske središnje banke od 16. travnja 2014. o uspostavljanju okvira za suradnju unutar Jedinstvenog nadzornog mehanizma između Europske središnje banke i nacionalnih nadležnih tijela te s nacionalnim imenovanim tijelima (okvirna uredba o SSM-u) (ESB/2014/17) (SL L 141, 14.5.2014., str. 1.)

2. Načela

Prvo načelo: upravljačko tijelo odgovorno je za dobro upravljanje ICAAP-om

- (i) S obzirom na veliku važnost ICAAP-a za instituciju, upravljačko tijelo trebalo bi odobriti sve njegove ključne elemente. To treba uzeti u obzir pri utvrđivanju pravila internog upravljanja za upravljačko tijelo, koja se oblikuju u skladu s nacionalnim propisima, s mjerodavnim pravom Unije i smjericama EBA-e. Upravljačko tijelo, više rukovodstvo i odgovarajući odbori trebaju učinkovito raspravljati o ICAAP-u te ga preispitivati.
- (ii) Svake godine upravljačko tijelo treba procijeniti adekvatnosti kapitala institucije na temelju rezultata ICAAP-a i svih drugih relevantnih informacija. U tu svrhu sastavlja i potpisuje jasnu, sažetu izjavu, takozvanu izjavu o adekvatnosti kapitala.
- (iii) Upravljačko tijelo odgovorno je za cjelokupnu provedbu ICAAP-a i od njega se očekuje da odobri okvir upravljanja ICAAP-om uz jasnu, transparentnu raspodjelu dužnosti, pri čemu se treba pridržavati načela odvojenosti funkcija. Okvir upravljanja trebao bi sadržavati jasan pristup za redovito interno preispitivanje i validaciju ICAAP-a.

Upravljačko tijelo odobrava ključne elemente ICAAP-a

15. Upravljačko tijelo treba sastaviti i potpisati izjavu o adekvatnosti kapitala te odobriti ključne elemente ICAAP-a, a to su na primjer:
 - okvir upravljanja
 - okvir za internu dokumentaciju
 - opseg obuhvaćenih subjekata, postupak utvrđivanja rizika te interni popis i taksonomija rizika, iz kojih proizlazi opseg značajnih rizika i pokrivenost tih rizika kapitalom
 - metodologije kvantifikacije rizika⁷, uključujući osnovne pretpostavke i parametre za mjerenje rizika (npr. razdoblje, pretpostavke o diversifikaciji, razine pouzdanosti) utemeljene na pouzdanim podatcima i dobrim sustavima agregiranja podataka
 - pristup upotrijebljen za procjenu adekvatnosti kapitala, uključujući okvir za testiranje otpornosti na stres i jasnu definiciju adekvatnosti kapitala.

⁷ Vodičem o ICAAP-u ne propisuje se koju metodologiju kvantifikacije rizika treba upotrijebiti. To se podrobnije objašnjava u šestom načelu u odjeljku „Odabir metodologija kvantifikacije rizika”.

16. Upravljačko tijelo obuhvaća nadzornu funkciju i upravljačku funkciju. Može ih obavljati jedno tijelo ili dva odvojena tijela. O pravilima internog upravljanja institucije ovisi koja će funkcija odobravati koje ključne elemente ICAAP-a. ESB će to tumačiti u skladu s nacionalnim propisima te s mjerodavnom pravom Unije i smjernicama EBA-e⁸.

Interno preispitivanje i validacija

17. U skladu s člankom 73. CRD-a IV, ICAAP „podliježe redovitom internom preispitivanju”. ESB očekuje da to redovito interno preispitivanje obuhvati i kvalitativne i kvantitativne aspekte uključujući, na primjer, upotrebu rezultata ICAAP-a, okvir za testiranje otpornosti na stres, obuhvat rizika i postupak agregiranja podataka te razmjerne postupke validacije za upotrijebljene interne metodologije kvantifikacije rizika.
18. U tu svrhu institucija treba imati uspostavljene odgovarajuće politike i postupke za interna preispitivanja. Preispitivanja, u skladu sa svojim ulogama i dužnostima⁹, trebaju provoditi tri linije obrane, koje se sastoje od linija poslovanja i neovisnih funkcija unutarnje kontrole (upravljanje rizicima, usklađenost i unutarnja revizija).
19. ESB očekuje da institucija uspostavi postupak kojim se omogućuje proaktivna prilagodba ICAAP-a svim bitnim promjenama koje se dogode, na primjer ulasku na nova tržišta, pružanju novih usluga, ponudi novih proizvoda ili promjenama u strukturi grupe¹⁰ ili financijskog konglomerata.
20. Rezultati ICAAP-a i pretpostavke povezane s ICAAP-om podliježu odgovarajućem internom preispitivanju koje, među ostalim, obuhvaća planiranje kapitala, scenarije i kvantifikaciju rizika. Opseg u kojem to preispitivanje treba biti kvantitativno, a ne kvalitativno, ovisi o prirodi elementa koji se preispituje. U preispitivanju treba dobro voditi računa o ograničenjima koja proizlaze iz primijenjenih metodologija, pretpostavki na kojima se one temelje i ulaznih podataka upotrijebljenih za kvantifikaciju rizika.
21. Svrha je preispitivanja pomno provjeriti jesu li interni postupci, odabrane metodologije i pretpostavke doveli do pouzdanih rezultata („retroaktivno testiranje”) i jesu li i dalje primjereni s obzirom na sadašnju situaciju i buduća kretanja. Rezultate preispitivanja treba podrobno ocijeniti i dokumentirati te o njima izvijestiti više rukovodstvo i upravljačko tijelo. Ako se utvrde slabosti, učinkovite daljnje aktivnosti trebale bi dovesti do brzog ispravljanja rezultata.

⁸ Vidi uvodnu izjavu 56. i članak 3. stavak 1. točke od 7. do 9. CRD-a IV te glavu II. EBA-inih Smjernica o internom upravljanju (EBA/GL/2017/11).

⁹ Odgovarajuće uloge funkcija uključenih u preispitivanje opisane su u EBA-inih Smjernicama o internom upravljanju (EBA/GL/2017/11).

¹⁰ Za potrebe ovog vodiča, izraz „institucija” odnosi se i na grupe, konglomerate i podgrupe, u skladu s člankom 108. CRD-a IV.

Izjava o adekvatnosti kapitala

22. U izjavi o adekvatnosti kapitala upravljačko tijelo procjenjuje adekvatnost kapitala institucije i objašnjava glavne argumente kojima podupire te iznosi informacije koje smatra važnima, uključujući rezultate ICAAP-a. ESB smatra da iz valjane izjave o adekvatnosti kapitala mora biti vidljivo da je upravljačko tijelo dobro upoznato s adekvatnošću kapitala subjekta, njegovim glavnim pokretačima i slabostima, glavnim ulaznim podacima i rezultatima povezanima s ICAAP-om, parametrima i postupcima na kojima se temelji ICAAP te usklađenošću ICAAP-a sa strateškim planovima subjekta.
23. Institucija treba odlučiti o tome tko je ovlašten za potpisivanje izjave u ime upravljačkog tijela s obzirom na nacionalne propise te mjerodavne bonitetne zahtjeve i smjernice¹¹.

Drugo načelo: ICAAP je sastavni dio cjelokupnog upravljačkog okvira

- (i) U skladu s člankom 73. CRD-a IV, od institucije se očekuje da ima uspostavljene dobre, učinkovite i cjelovite strategije i procese za kontinuiranu procjenu i održavanje kapitala koji smatra adekvatnim za pokrivanje vrste i razine rizika kojima je izložena ili kojima bi mogla biti izložena.
- (ii) Osim odgovarajućeg kvantitativnog okvira za procjenu adekvatnosti kapitala potreban je i kvalitativan okvir kojim se omogućuje aktivno upravljanje adekvatnošću kapitala. To uključuje promatranje pokazatelja adekvatnosti kapitala kako bi se pravodobno utvrdile i procijenile potencijalne opasnosti, donijeli praktični zaključci te poduzele preventivne mjere kojima se omogućuje daljnja adekvatnost i regulatornog i internog kapitala¹².
- (iii) Kvantitativni i kvalitativni aspekt ICAAP-a trebaju biti usklađeni jedan s drugim kao i s poslovnom strategijom institucije i njezinom sklonošću preuzimanju rizika. ICAAP bi trebao biti ugrađen u poslovne procese, procese odlučivanja i procese upravljanja rizicima institucije. Trebao bi biti dosljedan i usklađen u cijeloj grupi.
- (iv) Institucije trebaju održavati dobru i učinkovitu cjelokupnu arhitekturu ICAAP-a te dokumentaciju o međusobnom djelovanju elemenata ICAAP-a i ugradnji ICAAP-a u cjelokupni upravljački okvir institucije.
- (v) ICAAP treba podupirati strateško odlučivanje i istodobno na operativnoj razini nastojati omogućiti instituciji da kontinuirano održava odgovarajuću kapitalizaciju, čime se potiče primjeren odnos između rizika i koristi. Sve metode i postupci kojima se institucija služi kako bi upravljala adekvatnošću

¹¹ U EBA-inim Smjernicama o internom upravljanju (EBA/GL/2017/11) detaljnije se opisuju raspodjela zadaća i dužnosti između nadzorne i upravljačke funkcije upravljačkog tijela.

¹² Za opis pojma internog kapitala vidi peto načelo.

kapitala u sklopu operativnog ili strateškog procesa upravljanja adekvatnošću kapitala trebaju biti odobreni, pomno provjereni i pravilno uvršteni u ICAAP i dokumentaciju povezanu s ICAAP-om.

ICAAP kao sastavni dio upravljačkog okvira institucije

24. Kako bi institucija procijenila potrebu za adekvatnom razinom kapitala za pokrivanje rizika i zadržala tu razinu¹³, internim postupcima i mehanizmima treba omogućiti da se kvantitativna analiza rizika, koja je sadržana u ICAAP-u, uzima u obzir u svim važnim poslovnim aktivnostima i odlukama.
25. To se, na primjer, može postići upotrebom ICAAP-a u postupku strateškog planiranja na razini grupe, u praćenju pokazatelja adekvatnosti kapitala s ciljem pravodobnog utvrđivanja i procjenjivanja potencijalnih opasnosti, u donošenju praktičnih zaključaka i poduzimanju preventivnih mjera, u određivanju raspodjele kapitala i održavanju kontinuirane učinkovitosti okvira za sklonost preuzimanju rizika.
26. Pokazatelje uspješnosti prilagođene riziku koji se temelje na ICAAP-u¹⁴ treba upotrebljavati u procesu odlučivanja i, na primjer, pri utvrđivanju varijabilnog primitka ili raspravljanju o poslovanju i rizicima na svim razinama institucije, među ostalim u odborima za upravljanje imovinom i obvezama, odborima za rizike i na sastancima upravljačkog tijela.

Cjelokupna arhitektura ICAAP-a

27. Upravljačko tijelo odgovorno je za održavanje dobre i učinkovite cjelokupne arhitekture ICAAP-a. Ono se brine za to da različiti elementi ICAAP-a budu međusobno usklađeni i da ICAAP bude sastavni dio cjelokupnog upravljačkog okvira institucije. Institucija treba imati jasnu predodžbu o tome kako su ti elementi dosljedno uklopljeni u učinkovit cjelokupan proces koji joj omogućuje da čitavo vrijeme održava adekvatnost kapitala.
28. U tu se svrhu očekuje da dokumentacija institucije povezana s ICAAP-om sadržava opis cjelokupne arhitekture ICAAP-a, koji na primjer uključuje pregled ključnih elemenata ICAAP-a i njihove međusobne povezanosti, objašnjenje načina na koji je ICAAP uklopljen u funkcioniranje institucije i načina na koji institucija upotrebljava njegove rezultate. U opisu arhitekture ICAAP-a treba objasniti osnovnu strukturu ICAAP-a, način upotrebe njegovih rezultata u odlučivanju te povezanost između, na primjer, poslovnih strategija i strategija upravljanja rizicima, kapitalnih planova, postupka utvrđivanja rizika, izjave o

¹³ Opća očekivanja povezana s kvantitativnim dijelom ICAAP-a opisana su u trećem načelu.

¹⁴ Primjeri tih pokazatelja mogu se pronaći u EBA-inim Smjernicama o dobrim politikama primitaka na temelju članka 74. stavka 3. i članka 75. stavka 2. Direktive 2013/36/EU i objavama na temelju članka 450. Uredbe (EU) br. 575/2013 (EBA/GL/2015/22).

sklonosti preuzimanju rizika, sustava limita, metodologija kvantifikacije rizika, programa testiranja otpornosti na stres i izvještavanja rukovodstva.

Izveštavanje rukovodstva

29. ICAAP je kontinuiran postupak. Od institucije se očekuje da rezultate ICAAP-a (na primjer, kretanja značajnih rizika, ključnih pokazatelja i sl.) uvrsti u interna izvješća za različite upravljačke razine, koja se podnose u odgovarajućim vremenskim razmacima. Izvješća upravljačkom tijelu trebala bi se podnositi najmanje jednom u tromjesečju, a – ovisno o veličini, složenosti, poslovnom modelu i vrstama rizika institucije – možda i češće, kako bi se omogućile pravodobne upravljačke mjere.
30. Rezultati ICAAP-a povezani s kvantifikacijom rizika i raspodjelom kapitala trebali bi, nakon što se odobre, postati ključna referentna vrijednost za utvrđivanje uspješnosti i cilj u odnosu na koji se mjere financijski i drugi rezultati svakog odjela koji preuzima rizik. Tomu treba pridonijeti provedba dobrog upravljačkog okvira i arhitekture ICAAP-a, kao što je opisano u prvom načelu.

ICAAP i okvir za sklonost preuzimanju rizika¹⁵

31. Okvirom za sklonost institucije preuzimanju rizika treba utvrditi međusobno djelovanje tog okvira i drugih strateških postupaka, na primjer ICAAP-a, ILAAP-a, plana oporavka i okvira naknada, u skladu s Nadzornom izjavom SSM-a o upravljanju rizicima i sklonosti preuzimanju rizika. Kvalitetno sastavljen okvir za sklonost preuzimanju rizika, prikazan u izjavi o sklonosti preuzimanju rizika, treba biti usko povezan s ICAAP-om i biti temelj dobrog upravljanja rizicima i kapitalom.
32. U izjavi o sklonosti preuzimanju rizika institucija treba izraziti jasno i nedvosmisleno stajalište o rizicima kojima je izložena te navesti mjere koje namjerava poduzeti u vezi s tim rizicima u skladu sa svojom poslovnom strategijom. U izjavi bi prije svega trebalo opisati razloge za prihvaćanje ili izbjegavanje određenih vrsta rizika, proizvoda ili regija.
33. Cjelokupni profil rizičnosti institucije trebao bi u konačnici biti ograničen i određen okvirom za sklonost preuzimanju rizika na razini cijele grupe te njegovom provedbom. Osim toga, okvir za sklonost preuzimanju rizika ključan je element u oblikovanju i provedbi strategije institucije. Taj okvir strukturirano povezuje preuzete rizike s adekvatnošću kapitala i strateškim ciljevima institucije. Od institucije se očekuje da u sklopu okvira utvrdi i uzme u obzir upravljačke zaštitne slojeve.

¹⁵ Podrobnija objašnjenja i upute mogu se pronaći u ESB-ovoj nadzornoj izjavi *SSM supervisory statement on governance and risk appetite*, lipanj 2016., i u dokumentu *Principles for An Effective Risk Appetite Framework*, Odbor za financijsku stabilnost, studeni 2013.

34. Institucija treba jasno navesti na koji način ICAAP podupire provedbu i praćenje njezine strategije i sklonosti preuzimanju rizika te kako joj to učinkovito omogućuje da poštuje dogovorene granice navedene u izjavi o sklonosti preuzimanju rizika. Kako bi se olakšalo dobro i učinkovito upravljanje rizicima, institucija se treba služiti rezultatima ICAAP-a pri uspostavljanju učinkovitog sustava praćenja rizika i izvještavanja o njima te primjereno raščlanjenog sustava limita (uključujući učinkovite postupke eskalacije) kojim se npr. pojedinačnim rizicima, potkategorijama rizika, subjektima i poslovnim područjima dodjeljuju određeni limiti, što pomaže u operativnoj provedbi izjave o sklonosti preuzimanju rizika grupe.

Međusobna usklađenost ICAAP-a i planova oporavka

35. Planom oporavka određuju se mjere koje institucija treba poduzeti kako bi ponovo uspostavila financijski položaj koji je zauzimala prije znatnog pogoršanja. Budući da je nedovoljna kapitalizacija jedna od glavnih opasnosti za neprekinuto i održivo poslovanje, ICAAP i plan oporavka trebaju biti sastavni dijelovi istog kontinuiteta upravljanja rizicima. Dok se ICAAP-om nastoji održati neprekinuto poslovanje institucije (u sklopu njezine strategije i planiranog poslovnog modela), planovi oporavka sadržavaju mjere, uključujući izvanredne, za ponovno uspostavljanje financijskog položaja institucije nakon znatnog pogoršanja.
36. U skladu s tim od institucija se očekuje da se pobrinu za dosljednost i usklađenost između ICAAP-a s jedne strane te planova oporavka i mehanizama povezanih s oporavkom (npr. pragovi za znakove ranog upozorenja i pokazatelje plana oporavka, postupci eskalacije i potencijalne upravljačke mjere¹⁶) s druge strane. Osim toga, potencijalne upravljačke mjere na temelju ICAAP-a koje bi mogle imati znatan učinak trebaju bez odgađanja biti obuhvaćene planom oporavka, i obratno, kako bi postupci i informacije u povezanim dokumentima bili usklađeni i posuvremenjeni.

Dosljednost i usklađenost u cijeloj grupi

37. ICAAP-om bi se trebala postići adekvatnost kapitala na odgovarajućim razinama konsolidacije i za uključene subjekte u grupi, kao što je propisano člankom 108. CRD-a IV. Kako bi se u svim subjektima učinkovito ocijenila i održala adekvatnost kapitala, strategije, procesi upravljanja rizicima i odlučivanja te metodologije i pretpostavke primijenjene u kvantifikaciji kapitala moraju biti usklađeni u svim tim subjektima.
38. Ako se nacionalne odredbe ili upute o ICAAP-u razlikuju za određene subjekte ili podgrupe, za njihovu provedbu na tim razinama grupe ili podgrupe možda će

¹⁶ Međutim, ako postoje razlike u načelima na kojima se temelje ICAAP i planiranje oporavka, predviđene upravljačke mjere mogu se razlikovati.

do određene mjere trebati primijeniti različite pristupe. Institucije se, međutim, trebaju pobrinuti za to da to ne ometa učinkovitost i usklađenost ICAAP-a na svakoj relevantnoj razini, s osobitim naglaskom na razini grupe. Od institucije se također očekuje da konzervativno i razborito procijeni moguće prepreke za prenosivost kapitala unutar grupe te ih uzme u obzir u ICAAP-u.

Primjer 2.1.: međusobna usklađenost ICAAP-a i plana oporavka

Kako bi omogućile cjelokupnu usklađenost mehanizama povezanih s oporavkom i ICAAP-a, institucije trebaju u sklopu ICAAP-a i planova oporavka postupati usklađeno u odnosu na ukupne moguće učinke na kapital i odgovarajuće upravljačke mjere. To konkretnije znači da se, na primjer, pokazatelji kapitala koji su u planu oporavka upotrijebljeni za utvrđivanje znatnih stvarnih i vjerojatnih budućih pogoršanja količine i kvalitete kapitala trebaju dosljedno uzimati u obzir u ICAAP-u. Osim toga, u uobičajenim okolnostima razinom kapitala treba upravljati s pomoću ICAAP-a, tako da ona ostane uz dovoljno rezerve iznad praga za pokazatelje kapitala¹⁷ u planu oporavka.

Upravljačke mjere u ICAAP-u i planu oporavka također trebaju biti usklađene: ako institucija predviđa slične mjere u sklopu plana oporavka i u sklopu ICAAP-a, moglo bi doći do precjenjivanja učinkovitosti mogućnosti oporavka u izračunu ukupne mogućnosti oporavka ako su neke od tih mjera već poduzete u sklopu ICAAP-a. Stoga, kako bi se izbjegla preklapanja između mogućnosti oporavka i upravljačkih mjera u sklopu ICAAP-a, koja bi mogla dovesti do „dvostrukog obračuna”, važne upravljačke mjere koje se poduzmu u sklopu ICAAP-a treba odmah uzeti u obzir u ponovnoj procjeni izvedivosti i učinkovitosti mogućnosti oporavka koje su predviđene u planu oporavka.¹⁸

Na primjer, na sposobnost institucije da pribavi novi kapital u situaciji u kojoj je potreban oporavak može nepovoljno utjecati činjenica da je ta institucija već dokapitalizirana u sklopu ICAAP-a u situaciji koja nije obuhvaćena planom oporavka. To bi moglo utjecati na vrstu i obujam dodatnog kapitala koji se može pribaviti te na uvjete izdavanja. Drugi su primjer upravljačke mjere koje se odnose na smanjenje rizika. Ako se, na primjer, određena imovina proda u sklopu ICAAP-a u situaciji u kojoj nije potreban oporavak, ta se imovina poslije neće moći ponovo prodati, odnosno ta mjera više neće biti izvediva mogućnost oporavka.

Povratno testiranje otpornosti na stres još je jedna poveznica između ICAAP-a i planova oporavka. Institucije bi trebale upotrebljavati taj instrument u sklopu ICAAP-a kako bi procijenile u kojim bi scenarijima mogle doći u situaciju u kojoj je ugrožena njihova sposobnost provođenja planiranog poslovnog modela te time i postizanja ciljeva na temelju ICAAP-a. Što se tiče planiranja oporavka, povratna testiranja otpornosti na stres „treba uzeti u obzir kao polazište za razvoj samo onih

¹⁷ Više pojedinosti može se pronaći u EBA-inim Smjernicama o minimalnom popisu kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja plana oporavka (EBA/GL/2015/02).

¹⁸ Za više pojedinosti vidi i ESB-ovo izvješće o planovima oporavka iz srpnja 2018.

scenarija koji dovode do skorašnjeg neispunjavanja obveza odnosno prema kojima bi poslovni model institucije ili grupe postao neodrživ ako se mjere oporavka ne bi uspješno provele.”¹⁹ Osim toga, scenariji i u ICAAP-u i u planovima oporavka trebaju se temeljiti na događajima koji su osobito relevantni za institucije i tiču se njihovih najvažnijih slabosti.

Treće načelo: ICAAP temeljito pridonosi neprekinutom poslovanju institucije jer omogućuje adekvatnost kapitala s različitih gledišta

- (i) ICAAP ima ključnu ulogu u održavanju neprekinutog poslovanja institucije jer omogućuje adekvatnu kapitalizaciju. Kako bi pridonijela svojem neprekinutom poslovanju, institucija treba provoditi razmjerni ICAAP koji je razborit, konzervativan i objedinjuje dva gledišta koja se međusobno dopunjuju.
- (ii) Od institucije se očekuje da primijeni normativno gledište, što znači višegodišnju ocjenu svoje sposobnosti da ispunjava sve regulatorne i nadzorne zahtjeve i obveze povezane s kapitalom te da kontinuirano, u srednjoročnom razdoblju, svladava vanjska financijska ograničenja. To uključuje ocjenu vjerodostojnog osnovnog scenarija i odgovarajućih nepovoljnih scenarija specifičnih za instituciju koji su obuhvaćeni višegodišnjim planiranjem kapitala i usklađeni s cjelokupnim ciljevima institucije povezanim s planiranjem.
- (iii) Normativno gledište treba biti dopunjeno ekonomskim gledištem, u sklopu kojeg se od institucije očekuje da utvrdi i kvantificira sve značajne rizike koji bi mogli prouzročiti ekonomske gubitke i smanjiti interni kapital. U skladu s ekonomskim gledištem institucija bi trebala omogućiti odgovarajuću pokrivenost rizika internim kapitalom, sukladno svojem konceptu adekvatnosti internog kapitala.
- (iv) I ekonomsko i normativno gledište trebaju si međusobno služiti kao izvor informacija i biti uključena u sve važne poslovne aktivnosti i odluke, kao što je opisano u drugom načelu.

Cilj: pridonositi neprekinutom poslovanju institucije

- 39. Cilj je ICAAP-a pridonositi neprekinutom poslovanju institucije s gledišta kapitala omogućujući instituciji da ima dovoljno kapitala za pokriće rizika, apsorpciju gubitaka i provedbu održive strategije čak i u dužem razdoblju nepovoljnih kretanja. Institucija treba izraziti taj cilj povezan s neprekinutim poslovanjem u svojem okviru za sklonost preuzimanju rizika (kao što je navedeno u drugom načelu) i upotrijebiti okvir ICAAP-a za ponovnu procjenu

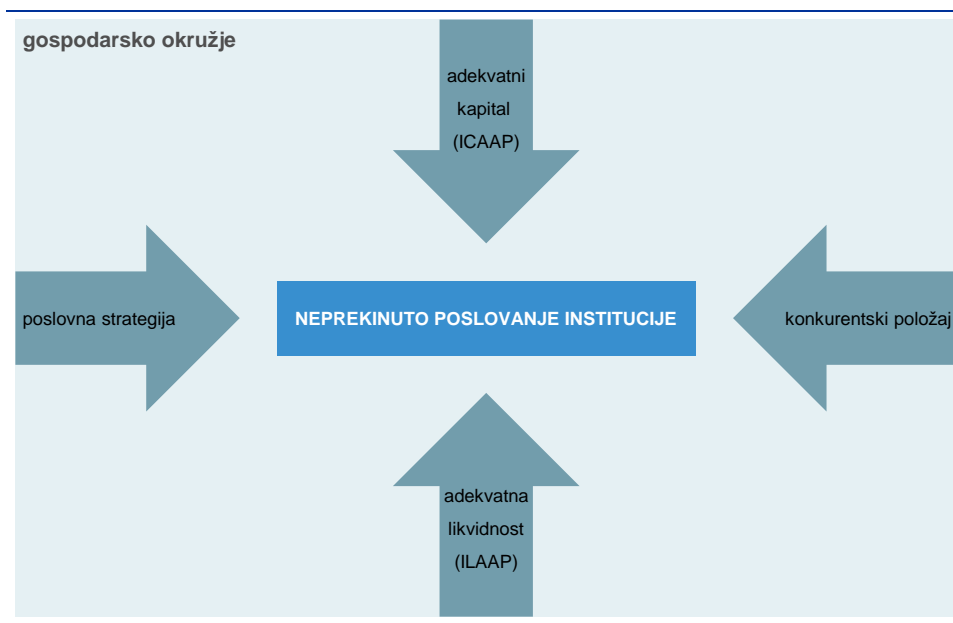
¹⁹ Vidi točku 11. EBA-inih Smjernica o nizu scenarija koji se trebaju primijeniti u planovima oporavka (EBA/GL/2014/06).

sklonosti preuzimanju rizika i pragova tolerancije s obzirom na cjelokupna kapitalna ograničenja, uzimajući u obzir svoj profil rizičnosti i slabosti.

40. U sklopu tih kapitalnih ograničenja od institucije se očekuje da procijeni i odredi²⁰ upravljačke zaštitne slojeve iznad regulatornih i nadzornih minimalnih vrijednosti²¹ i potreba za internim kapitalom koji joj omogućuju održivu provedbu poslovne strategije. Pri određivanju dostatnih upravljačkih zaštitnih slojeva za srednjoročno razdoblje institucija treba, među ostalim, uzeti u obzir očekivanja tržišta, ulagača i drugih ugovornih strana, moguća ograničenja raspodjele koja proizlaze iz najvećeg raspodjeljivog iznosa te oslanjanje poslovnog modela na sposobnost isplate bonusa, dividendi i plaćanja po instrumentima dodatnog osnovnog kapitala. Osim što trebaju uzeti u obzir ta vanjska ograničenja, upravljački zaštitni slojevi trebaju, na primjer, ublažiti nesigurnosti povezane s projekcijama stopa kapitala i mogućim fluktuacijama tih stopa koje iz njih proizlaze, uzeti u obzir sklonost institucije preuzimanju rizika i omogućiti joj određenu fleksibilnost u donošenju poslovnih odluka.

Slika 1.

ICAAP pridonosi neprekinutom poslovanju institucije

Slike i dimenzije služe samo za ilustraciju.

²⁰ U ovom vodiču upravljački zaštitni slojevi ne odnose se na raspoloživi kapital („manevarski prostor”). Oni umjesto toga odražavaju stajalište institucije o kapitalu koji joj je potreban za održivu provedbu poslovnog modela.

²¹ Pojmom upravljačkog zaštitnog sloja zapravo se ne postavljaju novi minimalni kapitalni zahtjevi koji prekoračuju postojeće zakonske minimalne vrijednosti. Premda se općenito očekuje da upravljački zaštitni slojevi budu veći od nule, u teoriji bi institucija mogla tvrditi da bi joj, ovisno o promatranom scenariju, i upravljački zaštitni sloj jednak nuli omogućio održivu provedbu poslovnog modela.

Normativno gledište

41. Normativno gledište višegodišnja je procjena sposobnosti institucije da ispunjava sve kvantitativne regulatorne i nadzorne zahtjeve i obveze povezane s kapitalom te da kontinuirano svladava ostala vanjska financijska ograničenja.
42. Osim zahtjeva koji se, na primjer, odnose na omjer financijske poluge, velike izloženosti i – kada postane primjenjiv – minimalni zahtjev za regulatorni kapital i prihvatljive obveze, institucija treba osobito uzeti u obzir kapitalne zahtjeve u sklopu prvog i drugog stupa, okvir za zaštitni sloj u skladu s CRD-om IV i upute u sklopu drugog stupa, kao što je prikazano na Slici 2.
43. U sklopu normativnoga gledišta treba uzeti u obzir sve značajne rizike koji u razdoblju planiranja utječu na relevantne regulatorne stope uključujući regulatorni kapital i iznose izloženosti riziku. Stoga, premda se rezultati normativnoga gledišta izražavaju u regulatornim parametrima, ono nije ograničeno na rizike iz prvog stupa koji se uzimaju u obzir u kapitalnim zahtjevima. U procjeni adekvatnosti kapitala u sklopu normativnoga gledišta institucija treba uzeti u obzir sve relevantne rizike koje je kvantificirala u sklopu ekonomskoga gledišta te procijeniti mogu li se ti rizici, i u kojoj mjeri, ostvariti tijekom razdoblja planiranja, ovisno o primijenjenim scenarijima.
44. Od institucije se očekuje da održava pouzdan, posuvremenjen kapitalni plan koji je usklađen s njezinim strategijama, sklonošću preuzimanju rizika i izvorima kapitala. Kapitalni plan treba sadržavati osnovni i nepovoljni scenarij te obuhvaćati buduće razdoblje od najmanje tri sljedeće godine²². Institucija bi također trebala uzeti u obzir učinak budućih promjena u pravnom, regulatornom i računovodstvenom okviru²³ te donijeti utemeljenu i obrazloženu odluku o tome kako uvrstiti te promjene u planiranje kapitala. Što se tiče budućih razina zahtjeva u sklopu drugog stupa i uputa u sklopu drugog stupa, institucije trebaju uzeti u obzir sve informacije o budućim promjenama na tom području.²⁴

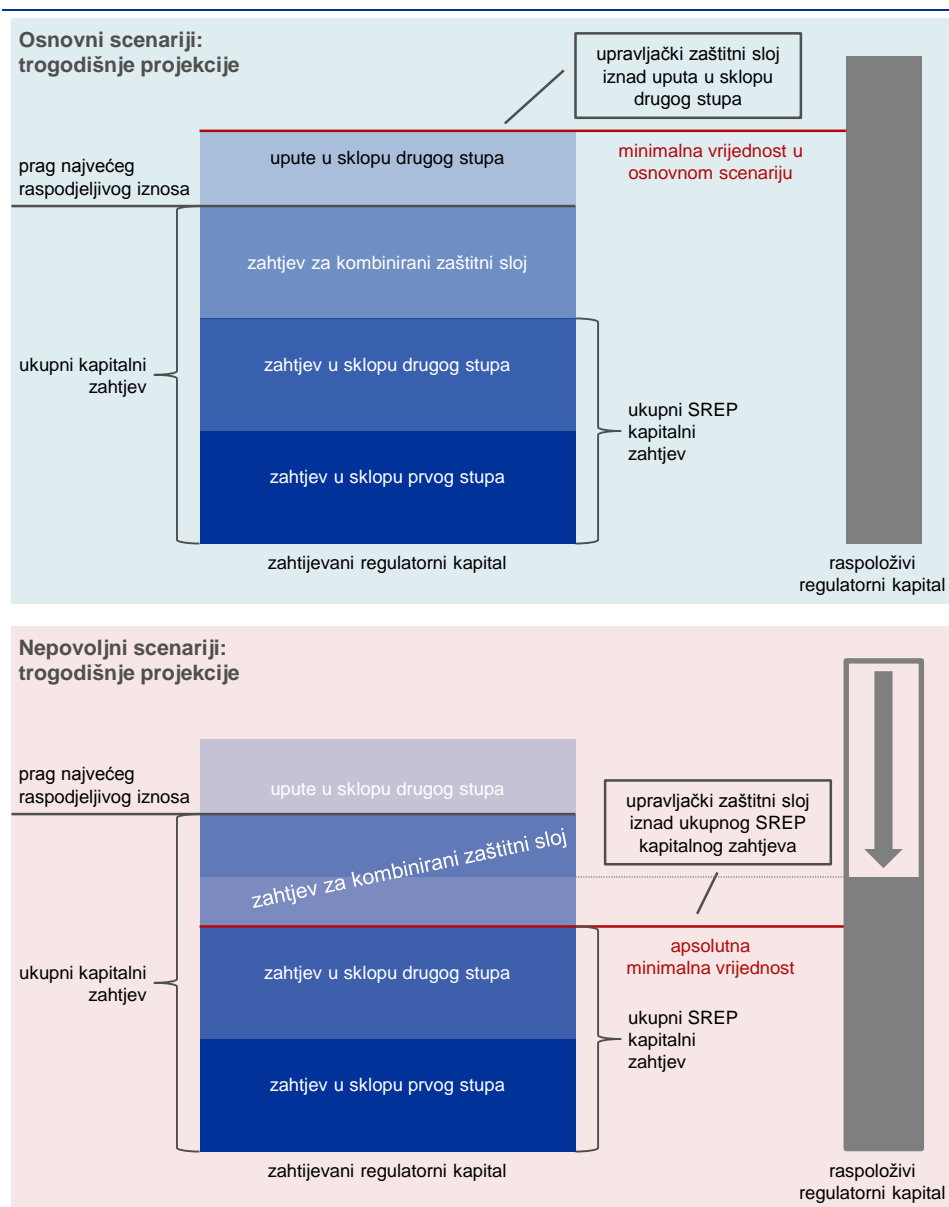
²² Institucija je dužna odabrati odgovarajuće razdoblje planiranja; detaljan kapitalni plan treba obuhvatiti razdoblje od najmanje tri godine. Institucije u strateškom planiranju trebaju uzeti u obzir i kretanja u daljoj budućnosti, a ne samo u tom minimalnom razdoblju, uz poštovanje načela razmjernosti, ako će ta kretanja imati znatan učinak.

²³ Ovisno o vjerojatnosti i mogućem učinku određenih promjena, institucija može primijeniti drukčiji pristup. Neke se promjene, na primjer, mogu činiti malo vjerojatne, ali bi imale tako velik učinak na instituciju da ona treba pripremiti mjere za nepredviđene okolnosti. Druge, vjerojatnije regulatorne promjene treba, međutim, obuhvatiti u samom kapitalnom planu. Nedavni primjeri novih propisa su Međunarodni standard financijskog izvještavanja (MFSI 9), direktiva o oporavku i sanaciji banaka (BRRD) i standardizirani pristup kreditnom riziku druge ugovorne strane.

²⁴ Zahtjeve u sklopu drugog stupa i upute u sklopu drugog stupa utvrđuje ESB. U kapitalnom planiranju institucije se trebaju odnositi prema tim potrebama za kapitalom kao prema iznosima koje je utvrdio vanjski izvor. U nedostatku podataka koji ukazuju na suprotno, očekuje se da budući zahtjevi u sklopu drugog stupa i upute u sklopu drugog stupa budu najmanje na trenutačnim razinama.

Slika 2.

Upravljački zaštitni slojevi i druga kapitalna ograničenja u sklopu normativnoga gledišta

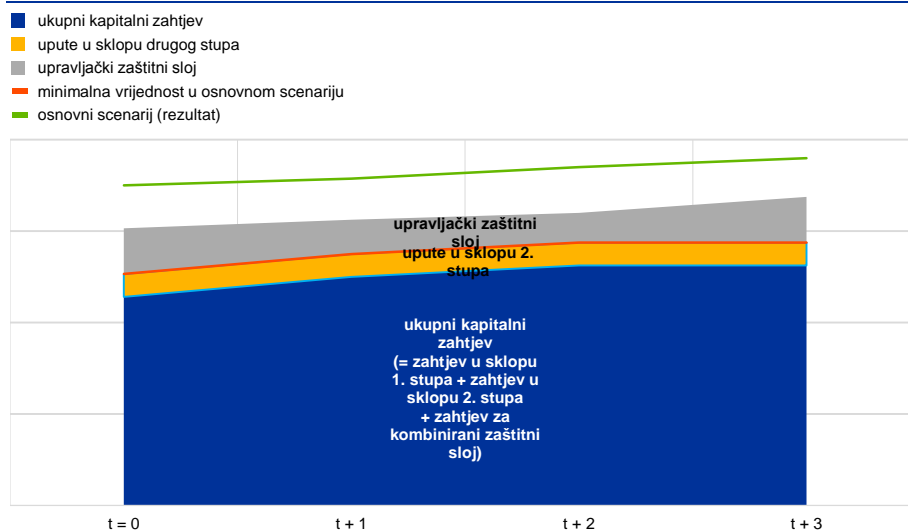

Slike i dimenzije služe samo za ilustraciju.

45. Kada razmatra situacije bez stresa, uključujući osnovne projekcije u kapitalnim planovima, institucija osim ukupnog SREP kapitalnog zahtjeva treba uzeti u obzir i zahtjev za kombinirani zaštitni sloj odnosno ukupni kapitalni zahtjev i upute u sklopu drugog stupa. Od institucije se očekuje da ih uzme u obzir u utvrđivanju primjerenih upravljačkih zaštitnih slojeva i u provedbi kapitalnih planova koji joj omogućuju da ispuni ukupne kapitalne zahtjeve i poštuje upute u sklopu drugog stupa u srednjoročnom razdoblju u očekivanim uvjetima osnovnog scenarija (vidi Sliku 3.).

Slika 3.

Projekcija stope kapitala u osnovnom scenariju u sklopu normativnoga gledišta

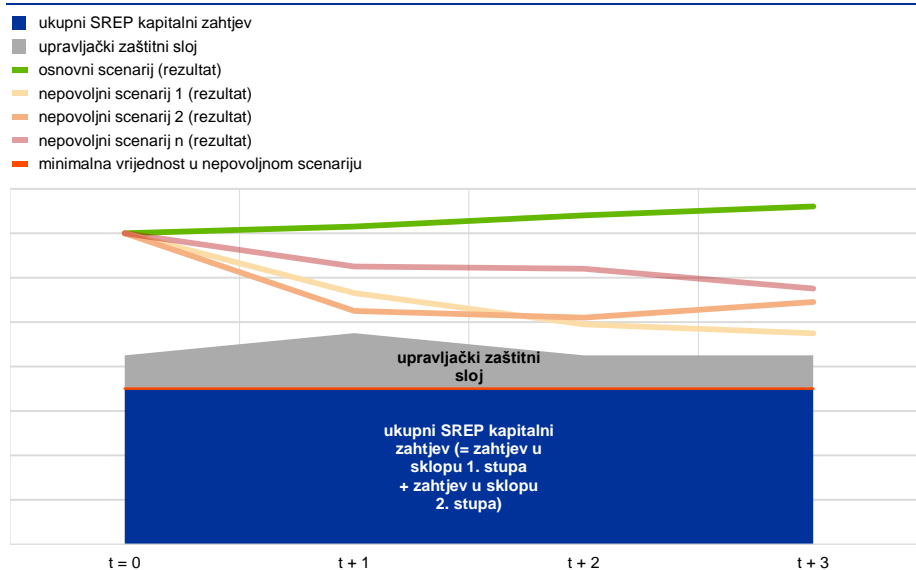
Slike i dimenzije služe samo za ilustraciju.

46. Od institucije se očekuje da čitavo vrijeme nastoji ispuniti ukupni SREP kapitalni zahtjev, što se odnosi i na duža razdoblja nepovoljnih kretanja u kojima bi moglo doći do znatnog smanjenja redovnog osnovnog kapitala. U dovoljno nepovoljnim scenarijima²⁵ moglo bi se prihvatiti da institucija ne ispunjava upute u sklopu drugog stupa i zahtjeve za kombinirani zaštitni sloj. Od institucije se, međutim, očekuje da odredi odgovarajuće upravljačke zaštitne slojeve iznad ukupnog SREP kapitalnog zahtjeva kako bi uzela u obzir navedene mogućnosti i da te zaštitne slojeve uvrsti u kapitalne planove. Na taj bi se način čak i u nepovoljnim uvjetima u srednjoročnom razdoblju mogla zadržati iznad ukupnog SREP kapitalnog zahtjeva i ispunjavati, na primjer, tržišna očekivanja (vidi Sliku 4.).
47. Ako institucija u kapitalnom planu predvidi upravljačke mjere, od nje se očekuje i da procijeni izvedivost i očekivani učinak tih mjera u odgovarajućim scenarijima te da bude transparentna u odnosu na kvantitativni učinak svake mjere na vrijednosti iz projekcija. Upotrijebljene pretpostavke po potrebi trebaju biti usklađene s planom oporavka.

²⁵ Ozbiljnost nepovoljnih scenarija detaljnije se opisuje u sedmom načelu.

Slika 4.

Projekcije stope kapitala u nepovoljnom scenariju u sklopu normativnoga gledišta²⁶

Slike i dimenzije služe samo za ilustraciju.

Ekonomsko gledište

48. Od institucije se očekuje da upravlja svojom adekvatnošću kapitala s ekonomskog gledišta tako što će omogućiti odgovarajuću pokrivenost rizika internim kapitalom uzimajući u obzir očekivanja navedena u petom načelu. Kako bi se postigla ekonomska adekvatnost kapitala, interni kapital institucije mora biti dostatan za kontinuirano pokrivanje rizika i podupiranje strategije institucije.
49. Procjena institucije treba obuhvatiti cijeli spektar rizika koji bi mogli znatno utjecati na njezinu kapitalnu poziciju s ekonomskoga gledišta. S ciljem obuhvaćanja stvarne ekonomske situacije, to se gledište ne temelji na računovodstvenim ni regulatornim odredbama. Umjesto toga ono treba uzeti u obzir razmatranja o ekonomskoj vrijednosti²⁷ za sve ekonomski relevantne elemente uključujući imovinu, obveze i rizike.²⁸ Stoga, premda se ICAAP temelji na pretpostavci neprekinutog poslovanja institucije, koje se njime nastoji postići,

²⁶ Za potrebe ove slike za sve je scenarije prikazan isti upravjački zaštitni sloj premda stvarni upravjački zaštitni sloj ovisi o scenariju koji se promatra.

²⁷ Za detaljnije informacije o tom pojmu vidi Pojmovnik. Pojednosti o internom kapitalu sadržane su u petom načelu; što se tiče rizika, institucije trebaju uzeti u obzir sve što bi moglo utjecati na njihovu ekonomsku vrijednost odnosno njihov interni kapital. Više pojednosti o očekivanjima ESB-a u odnosu na utvrđivanje rizika, kvantifikaciju rizika i testiranje otpornosti na stres u sklopu ekonomskoga gledišta može se pronaći u četvrtom, šestom i sedmom načelu.

²⁸ Institucija sama utvrđuje definiciju i kriterije ekonomske adekvatnosti kapitala, koja među ostalim obuhvaća pojam neto sadašnje vrijednosti. Premda bi pojam na kojem se temelji ovo gledište trebao biti usklađen s pojmom „ekonomske vrijednosti“ koji je opisan u EBA-inim Smjernicama o upravljanju kamatnim rizikom koji proizlazi iz poslova koji se vode u knjizi pozicija kojima se ne trguje (EBA/GL/2018/02) (i koji se naziva i kamatni rizik u bankovnoj knjizi), ovim se vodičem ne propisuje upotreba nijedne određene metodologije kvantifikacije rizika ili internog kapitala.

od institucije se očekuje da upravlja ekonomskom adekvatnošću kapitala na temelju čimbenika ekonomske vrijednosti. Od nje se očekuje da na odgovarajući način upravlja ekonomskim rizicima i internim kapitalom i da ih procjenjuje u sklopu svojeg programa testiranja otpornosti na stres te praćenja adekvatnosti kapitala i upravljanja njome.

50. Od institucije se očekuje da upotrebljava vlastite postupke i metodologije za utvrđivanje, kvantificiranje i pokrivanje internim kapitalom očekivanih gubitaka (ako nisu uzeti u obzir u utvrđivanju internog kapitala) i neočekivanih gubitaka koje bi mogla imati, vodeći se načelom razmjernosti. Institucija treba provesti kvantifikaciju trenutačnih rizika u situaciji koja postoji na referentni datum. Nju treba dopuniti srednjoročnom procjenom učinka važnih budućih kretanja koja nisu uvrštena u procjenu sadašnje situacije, na primjer potencijalnih upravljačkih mjera, promjena u profilu rizičnosti ili u vanjskom okružju²⁹.
51. Od institucije se očekuje da se služi rezultatima i parametrima procjene ekonomske adekvatnosti kapitala u strateškom i operativnom upravljanju te u preispitivanju svoje sklonosti preuzimanju rizika i preispitivanju poslovnih strategija. Osim što treba razborito definirati interni kapital³⁰ i kvantificirati rizik, institucija treba predstaviti koncept ekonomske adekvatnosti kapitala koji će joj omogućiti da i dalje bude ekonomski održiva i provodi svoju strategiju. To uključuje upravljačke procese koji omogućuju instituciji da pravodobno utvrdi potrebu za djelovanjem kako bi prevladala pojavu manjka internog kapitala i poduzme učinkovite mjere (npr. povećanje kapitala, smanjenje rizika).
52. Ekonomsku adekvatnost kapitala institucije treba aktivno pratiti i njome upravljati. Iz tog razloga od institucije se očekuje da priprema i planira postupke i upravljačke mjere koje treba poduzeti kako bi riješila situacije koje bi dovele do nedostatne kapitalizacije.

²⁹ Upravljačke mjere obuhvaćaju, među ostalim, kapitalne mjere, stjecanja ili prodaje linija poslovanja i promjene profila rizičnosti. Vidi i odjeljak „Međusobno djelovanje ekonomskoga i normativnoga gledišta”.

³⁰ Očekivanja povezana s internim kapitalom opisuju se u petom načelu.

Slika 5.

Upravljački aspekti u sklopu ekonomskoga gledišta

Važno je napomenuti da grafikon ne treba shvatiti kao projekciju ekonomske situacije u određenom trenutku. On prikazuje smanjenje razina ekonomskog kapitala koje se može pojaviti s vremenom u uvjetima neuobičajenih kretanja poslovnog ciklusa. Institucija treba imati strategiju za prevladavanje tih pogoršanja i aktivno upravljati adekvatnošću kapitala. Osim toga, u projekcijama u sklopu normativnoga gledišta treba uzeti u obzir kvantifikacije rizika i raspoloživog internog kapitala.

53. Ako institucija primijeti znatan silazni trend na poziciji ekonomskog kapitala, treba razmotriti mjere za održavanje adekvatne kapitalizacije, preokrenuti taj trend te preispitati svoju strategiju i sklonost preuzimanju rizika, kao što je okvirno prikazano na Slici 5. U skladu s tim, ako interni kapital institucije padne ispod minimalne razine adekvatnosti internog kapitala, ona treba biti u mogućnosti poduzeti potrebne mjere i objasniti kako će se adekvatnost kapitala postići u srednjoročnom razdoblju.

Međusobno djelovanje ekonomskoga i normativnoga gledišta

54. Kada je riječ o ekonomskom gledištu, ekonomski rizici i gubitci utječu na interni kapital odmah i u punom opsegu. Stoga ekonomsko gledište pruža cjelovit pogled na rizike³¹. Neki od tih rizika, ili rizici povezani s njima, mogli bi se i djelomično ili potpuno ostvariti poslije, u sklopu normativnoga gledišta, u vidu računovodstvenih gubitaka, smanjenja regulatornog kapitala ili bonitetnih rezervacija.
55. Stoga se od institucije očekuje da u sklopu normativnoga gledišta procijeni u kojoj bi mjeri rizici koji su utvrđeni i kvantificirani u sklopu ekonomskoga gledišta mogli u budućnosti utjecati na njezin regulatorni kapital i ukupni iznos izloženosti riziku. U projekcijama buduće kapitalne pozicije u sklopu normativnoga gledišta treba, dakle, uzeti u obzir procjene provedene u sklopu ekonomskoga gledišta.

³¹ Na primjer, negativan učinak kamatnog rizika u bankovnoj knjizi na ekonomsku vrijednost (tj. promjena sadašnje vrijednosti očekivanih neto novčanih tokova institucije) upućuje na potencijalne dugoročne učinke na cjelokupnu izloženost institucije. U sklopu normativnoga gledišta taj se rizik može ostvariti u vidu, na primjer, smanjenja dobiti ili transakcije povezane s odgovarajućim portfeljem.

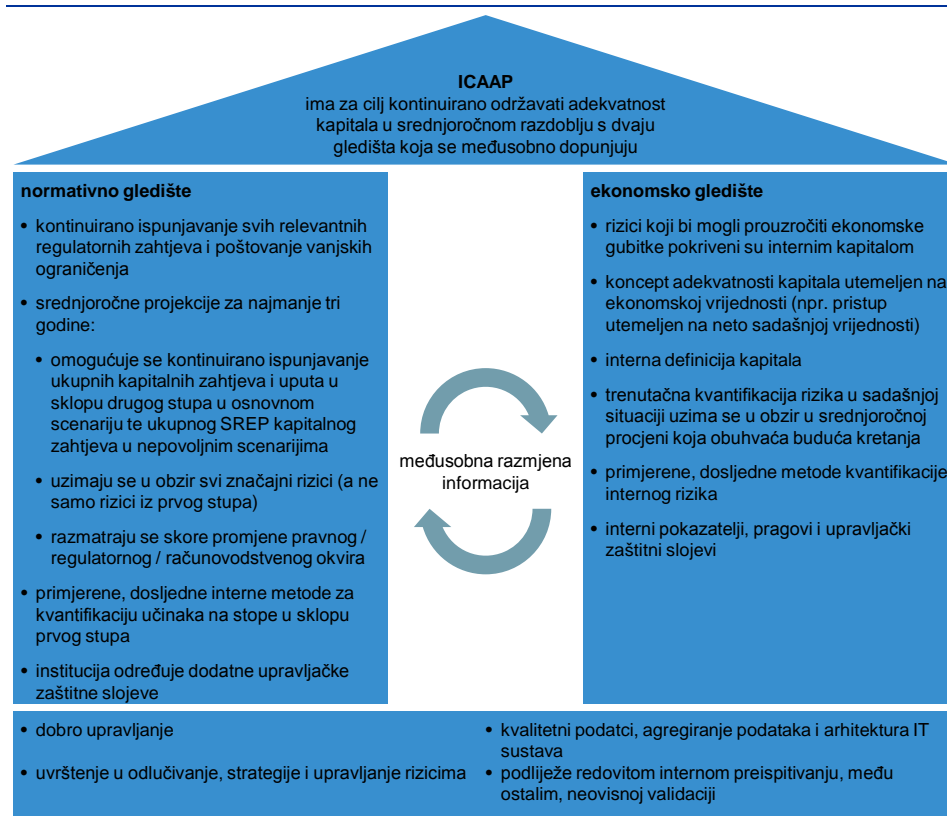
56. Konkretnije, treba uzeti u obzir rizike i učinke koji možda nisu očiti kada se institucija usredotočuje samo na računovodstveni odnosno regulatorni okvir kapitala, ali bi se mogli ostvariti i utjecati na budući regulatorni kapital ili ukupni iznos izloženosti riziku.
57. Od institucije se, s druge strane, očekuje i da upotrebljava rezultate normativnoga gledišta kao izvor podataka³² za kvantifikaciju rizika u sklopu ekonomskoga gledišta te da prilagodi ili dopuni ekonomsko gledište ako ono ne obuhvaća primjereno rizike koji proizlaze iz jednog ili više promatranih nepovoljnih scenarija. Stoga se u sklopu normativnoga gledišta trebaju uzimati u obzir podatci iz ekonomskoga gledišta i obratno.
58. Budući da se ta dva gledišta obično razlikuju kada je riječ o definicijama i razinama kapitala, vrstama rizika i njihovim iznosima te minimalnim stopama adekvatnosti kapitala i budući da – tijekom vremena i u različitim institucijama – nijedno od njih nije sustavno strože od drugog, za učinkovito upravljanje rizicima potrebna je primjena obaju gledišta.³³

³² To je osobito važno za rizike koje je teže kvantificirati. Prilagodbe kvantifikacije rizika u sklopu ekonomskoga gledišta trebaju biti u potpunosti opravdane i potkrijepljene dokumentima.

³³ Opći razlog za to isti je kao razlog koji je za kamatni rizik u bankovnoj knjizi naveden u EBA-inim Smjernicama o upravljanju kamatnim rizikom koji proizlazi iz poslova koji se vode u knjizi pozicija kojima se ne trguje (EBA/GL/2018/02): „Institucije [bi] trebale mjeriti svoju izloženost IRRBB-u [kamatnom riziku u bankovnoj knjizi] u pogledu obje promjene, mogućih promjena ekonomske vrijednosti (EV) i dobiti. Institucije trebaju upotrebljavati komplementarna obilježja obaju pristupa kako bi obuhvatile složenu prirodu IRRBB-a u kratkoročnim i dugoročnim vremenskim okvirima.”

Slika 6.

Pregled gledišta u sklopu ICAAP-a i njihovih najvažnijih obilježja

Primjer 3.1.: upravljački zaštitni slojevi

Što je slabija kapitalna osnova institucije, to joj je teže i skuplje provoditi planirani poslovni model. Na primjer, ako ulagači, druge ugovorne strane i klijenti pomisle da niže razine kapitala povećavaju rizik nastanka statusa neispunjavanja obveza institucije, zahtijevat će veće premije za rizik. To će nepovoljno utjecati na profitabilnost institucije i možda čak ugroziti neprekinutost njezina poslovanja premda je razina njezina kapitala i dalje iznad regulatornih i nadzornih minimalnih vrijednosti.

Drugi su primjer dividende i plaćanja dodatnog osnovnog kapitala. Ako se strategija institucije temelji na izdavanju instrumenata kapitala na tržištu kapitala, povjerenje ulagača moglo bi se smanjiti zbog sniženih razina kapitala. To bi moglo ometati pristup institucije tržištu kapitala i tako narušavati njezinu sposobnost provedbe poslovne strategije.

Uzimajući to u obzir, institucija treba odrediti razine kapitala koji joj je potreban za nastavak poslovanja. U planiranju kapitala institucija treba jamčiti da će moći održati upravljačke zaštitne slojeve i u uvjetima osnovnog scenarija i u uvjetima nepovoljnih scenarija. Upravljački zaštitni slojevi mogu se uvelike razlikovati od institucije do institucije. Ovisi o vanjskim kretanjima koja su obuhvaćena različitim scenarijima.

Može, na primjer, biti važno obuhvaća li nepovoljan scenarij stres na cijelom tržištu ili idiosinkrastični stres, zbog toga što to može utjecati na očekivanja ulagača, klijenata, drugih ugovornih strana itd. u odnosu na kapitalizaciju institucije. Osim toga, upravljački zaštitni slojevi mogu se s vremenom mijenjati i u sklopu jednog scenarija jer u različitim razdobljima prevladavaju različiti vanjski i unutarnji uvjeti.

Primjer 3.2.: ekonomsko gledište kao izvor informacija za normativno gledište

Od institucije se očekuje da u sklopu normativnoga gledišta kvantificira učinak kamatnih rizika u bankovnoj knjizi na račun dobiti i gubitka čak i ako ti rizici nisu uzeti u obzir u zahtjevima u sklopu prvog stupa. U sklopu ekonomskoga gledišta odmah se vidi puni opseg učinka na gospodarstvo koji bi promjena kamatnih stopa imala na pozicije u bankovnoj knjizi. Međutim, u sklopu normativnoga gledišta puni opseg utjecaja promjena u računu dobiti i gubitka na stope kapitala u sklopu prvog stupa možda će se pokazati tek nakon nekoliko godina. Zbog toga se od institucije očekuje da u sklopu normativnoga gledišta uzme u obzir potencijalne gubitke koji proizlaze iz svih rizika obuhvaćenih ekonomskim gledištem, uključujući rizike koji nisu obuhvaćeni prvim stupom, i to osobito u projekcijama nepovoljnih scenarija.

Na primjer, institucija bi u sklopu ekonomskoga gledišta mogla zaključiti da će se njezina ekonomska vrijednost u sljedećoj godini smanjiti za 100 milijuna eura budu li kamatne stope porasle za 200 baznih bodova. U scenarijima u sklopu normativnoga gledišta od nje bi se tada očekivalo da procijeni kako bi to u razdoblju planiranja kapitala utjecalo na račun dobiti i gubitka te naposljetku na regulatorni kapital i stope u sklopu prvog stupa, npr. ako bi se račun dobiti i gubitka smanjio za 15 milijuna eura u prvoj godini, 13 milijuna eura u drugoj godini i 10 milijuna eura u trećoj godini.

Drugi su primjer skriveni gubitci. Premda se imovina u sklopu ekonomskoga gledišta teoretski obračunava po ekonomskoj vrijednosti / neto sadašnjoj vrijednosti, normativno gledište temelji se na računovodstvenim i bonitetnim vrijednostima. Skriveni gubitci postaju vidljivi kada se usporede računovodstvene vrijednosti i ekonomske vrijednosti. Nakon što utvrdi ukupni iznos skrivenih gubitaka, institucija treba odlučiti u kojoj bi se mjeri ti skriveni gubitci mogli ostvariti i u bilanci / računu dobiti i gubitka, i to potom treba uzeti u obzir u sklopu normativnoga gledišta.

Ako, na primjer, u portfelju državnih obveznica institucije ukupni skriveni gubitci iznose 100 milijuna eura, ona treba procijeniti koliki će dio tih skrivenih gubitaka prema odgovarajućim srednjoročnim scenarijima utjecati na njezin predviđeni regulatorni kapital. U ovom primjeru institucija može zaključiti da će u prvoj godini imati računovodstvene gubitke u iznosu od 10 milijuna eura, a u drugoj godini u iznosu od 20 milijuna eura zbog korektivnih faktora koji se primjenjuju na nominalnu vrijednost obveznica u tom portfelju. Te gubitke treba uzeti u obzir u projekcijama u sklopu normativnoga gledišta.

Još je jedan primjer kreditni migracijski rizik. U sklopu ekonomskoga gledišta institucija procjenjuje u kojoj bi se mjeri njezina ekonomska vrijednost smanjila tijekom sljedeće godine kada bi se pogoršao bonitet njezine kreditne izloženosti

odnosno povećala vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza. Premda se to pogoršanje ne bi prenijelo na normativno gledište preko računa dobiti i gubitka (za razliku od rizika nastanka statusa neispunjavanja kreditnih obveza) za kreditne izloženosti koje se ne obračunavaju po fer vrijednosti (npr. u kategoriji kredita i potraživanja), ipak bi imalo učinka. Naime, veća vjerojatnost nastanka statusa neispunjavanja obveza utvrđena u sklopu ekonomskoga gledišta dovodi do povećanja imovine ponderirane rizikom te time i do smanjenja stopa u sklopu prvog stupa u projekcijama planiranja kapitala. Vrijednosti utvrđene u sklopu ekonomskoga gledišta u pravilu se ne mogu izravno, bez promjena, prenijeti na normativno gledište. Umjesto toga, institucija bi trebala procijeniti koliko će se u odgovarajućem scenariju povećati ukupni iznos izloženosti riziku ako upotrebljava svoj pristup kreditnom riziku u sklopu prvog stupa i primjenjuje odredbe uredbe o kapitalnim zahtjevima (CRR) o tome kako imovina ponderirana rizikom ovisi o vjerojatnosti nastanka statusa neispunjavanja obveza, gubitcima zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza i izloženosti u trenutku neispunjavanja obveza.

Sažeto rečeno, rizici utvrđeni i kvantificirani u sklopu ekonomskoga gledišta utječu na projekcije u sklopu normativnoga gledišta na nekoliko načina: nepovoljnim učincima na račun dobiti i gubitka, izravnim smanjenjem regulatornog kapitala, povećanjem rezervacija i povećanjem ukupnog iznosa izloženosti riziku. U svakom slučaju od institucija se očekuje da primijene diferenciran pristup kada rizike prenose u učinke na predviđene stope u sklopu prvog stupa. Rizici u sklopu ekonomskoga gledišta u pravilu ne utječu u jednakom opsegu na projekcije na temelju prvog stupa. Opseg u kojem rizici utječu na te projekcije ovisi, na primjer, o promatranom scenariju te o primjenjivim računovodstvenim pravilima i regulatornim odredbama.

Primjer 3.3.: normativno gledište kao izvor informacija za ekonomsko gledište

Srednjoročne procjene u sklopu normativnoga gledišta i odgovarajući scenariji na kojima se one temelje trebali bi se uzimati u obzir u prospektivnom pregledu u sklopu ekonomskoga gledišta u mjeri u kojoj se te promjene ne pokazuju u kvantifikaciji trenutačnih rizika na određeni referentni datum. Treba provesti i procjenu upravljačkih mjera predviđenih u projekcijama u sklopu normativnoga gledišta (npr. kapitalnih mjera, isplata dividendi, kupnje ili prodaje linija poslovanja), kako bi se utvrdio njihov utjecaj na ekonomsku bit institucije. Procjenu treba provesti u prospektivnom pregledu u sklopu ekonomskoga gledišta kako te mjere ne bi ugrozile ekonomsku adekvatnost kapitala. Očekivane promjene krivulja kamatnih stopa i upravljačke mjere o kojima su već donesene odluke i koje će se poduzeti tijekom rizičnog razdoblja (koje obično traje najmanje godinu dana) uglavnom se uzimaju u obzir u kratkoročnoj procjeni za određeni trenutak prema ekonomskome gledištu.

Nepovoljne projekcije u sklopu normativnoga gledišta trebale bi simulirati slabosti karakteristične za određenu instituciju. Ako se u tim projekcijama pokaže znatan utjecaj određene vrste rizika, npr. migracijskog rizika, od institucije se očekuje da se pobrine za odgovarajuću kvantifikaciju tog rizika u izračunu koji se odnosi na

određeni trenutak ili u dopunskim procjenama (npr. testiranje otpornosti na stres) u sklopu ekonomskoga gledišta.

Na primjer, institucija sa značajnim vlasničkim portfeljem odgovorit će na tu izloženost riziku tako što će u sklopu normativnoga gledišta pretpostaviti ozbiljan pad na tržištu dionica. Ozbiljan učinak na adekvatnost kapitala u sklopu normativnoga gledišta izvor je informacija za ekonomsko gledište: institucija bi trebala analizirati kakav bi učinak takav ozbiljan, ali vjerojatan događaj imao na ekonomsku adekvatnost kapitala i provjeriti je li analizom u sklopu ekonomskoga gledišta taj scenarij primjereno obuhvaćen te omogućuje li instituciji učinkovito upravljanje tim rizikom.

U praksi, ako se institucija služi pristupom na temelju vrijednosti adherentne riziku (VaR) za kvantifikaciju tržišnog rizika u sklopu ekonomskoga gledišta i ako podatci na kojima se temelji kvantifikacija rizika sadržavaju samo nesmetana kretanja na tržištu dionica, to znači da kvantifikacija rizika podcjenjuje tržišni rizik. Institucija u tom slučaju može prilagoditi pretpostavke povezane s kvantifikacijom rizika ili dodijeliti dodatni interni kapital za pokriće tržišnog rizika koji nije obuhvaćen kvantifikacijom rizika ili poduzeti druge mjere kako bi imala dovoljno kapitala za pokriće rizika. U skladu s konzervativnim pristupom koji je zastupljen u ovom vodiču, to ne mora značiti da se od institucije zahtijeva da promijeni kvantifikaciju VaR-a koja, na primjer, može poslužiti i za određivanje cijena. Sama institucija određuje način na koji će omogućiti učinkovito upravljanje tim rizikom i njegovu konzervativnu pokrivenost internim kapitalom.

Četvrto načelo: svi značajni rizici utvrđuju se i uzimaju u obzir u sklopu ICAAP-a

- (i) Institucija je odgovorna za provedbu redovitog procesa utvrđivanja svih značajnih rizika kojima je izložena ili kojima bi mogla biti izložena, a koji se uzimaju u obzir u sklopu ekonomskoga i normativnoga gledišta. Svi rizici za koje se utvrdi da su značajni trebaju se uzimati u obzir u svim dijelovima ICAAP-a u skladu s taksonomijom rizika koja je definirana interno u instituciji.
- (ii) Primjenjujući cjelovit pristup koji obuhvaća sve relevantne pravne osobe, linije poslovanja i izloženosti, institucija treba najmanje jednom godišnje utvrditi značajne rizike primjenom interne definicije značajnosti. Rezultat tog postupka utvrđivanja rizika treba biti cjelovit interni popis rizika.
- (iii) Kada je riječ o financijskim i nefinancijskim udjelima, društvima kćerima i drugim povezanim subjektima, od institucije se očekuje da utvrdi značajne odnosne rizike kojima je izložena ili bi mogla biti izložena i da ih uzme u obzir u ICAAP-u.
- (iv) Od institucije se očekuje da za sve utvrđene značajne rizike dodijeli kapital kojim će ih pokriti ili da dokumentima potkrijepi razloge zbog kojih je odlučila da neće držati taj kapital.

Utvrđivanje rizika

59. Institucija treba provoditi redovit postupak utvrđivanja svih značajnih rizika i uvrstiti ih u cjelovit interni popis rizika. Treba voditi računa o tome da je popis rizika uvijek posuđen, pri čemu upotrebljava internu definiciju značajnosti. Osim redovitog posuđenjavanja (najmanje jednom godišnje), institucija treba prilagođavati popis kad god on više ne obuhvaća značajne rizike, npr. zbog uvođenja novog proizvoda ili proširenja određenih poslovnih aktivnosti.
60. Utvrđivanje rizika treba biti cjelovito i uzimati u obzir i normativno i ekonomsko gledište. U prospektivnim procjenama adekvatnosti kapitala institucija treba razmotriti ne samo sadašnje rizike nego i sve rizike i sve koncentracije unutar tih rizika i između rizika³⁴ koji mogu nastati u provedbi strategija ili zbog odgovarajućih promjena u poslovnom okruženju.
61. U utvrđivanju rizika treba primijeniti „bruto pristup“, što znači ne uzimati u obzir posebne tehnike namijenjene ublažavanju odnosnih rizika. Potom institucija treba procijeniti učinkovitost tih mjera ublažavanja rizika.³⁵
62. U skladu s EBA-inim Smjernicama o ograničenju izloženosti prema subjektima bankarstva u sjeni (EBA/GL/2015/20), od institucije se očekuje da u sklopu utvrđivanja rizika utvrdi svoju izloženost bankama u sjeni, sve potencijalne rizike povezane s tom izloženosti i potencijalni učinak tih rizika.
63. Upravljačko tijelo odlučuje o tome koje vrste rizika treba smatrati značajnima i koje značajne rizike treba pokriti kapitalom. To obuhvaća obrazloženje zašto se određeni rizik kojem je institucija izložena ne smatra značajnim.

Popis rizika

64. Kada institucija utvrđuje interni popis rizika, odgovorna je za definiranje vlastite interne taksonomije rizika. Pritom ne bi trebala samo preuzeti regulatornu taksonomiju rizika.
65. Od institucije se očekuje da u popisu rizika uzme u obzir odnosne rizike, ako su značajni, koji proizlaze iz njezinih financijskih i nefinancijskih udjela, društava kćeri i drugih povezanih subjekata (npr. rizik intervencije, rizik grupe, reputacijski i operativni rizik, rizici koji proizlaze iz mandatnih pisama i dr.).
66. Od institucije se očekuje da razmjerno sagleda ne samo rizike udjela nego i šire od njih te da utvrdi, razumije i kvantificira značajne odnosne rizike i uzme ih u obzir u internoj taksonomiji rizika bez obzira na to jesu li subjekti o kojima je

³⁴ To se odnosi na koncentraciju rizika unutar određenog rizika i između različitih rizika.

³⁵ „Bruto pristup“ koji je objašnjen ovdje odnosi se na utvrđivanje rizika. Od institucija se ne očekuje da zanemare mjere ublažavanja rizika kada određuju koliko kapitala trebaju za pokriće rizika.

riječ uključeni u bonitetni opseg ili nisu. Dubina analize odnosnih rizika trebala bi biti primjerena poslovnim aktivnostima i pristupu upravljanju rizicima.

Primjer 4.1.: popis rizika

Popis rizika i razvrstavanje vrsta i potkategorija rizika navedenih u ovom primjeru nisu obvezni niti obuhvaćaju sve vrste i potkategorije rizika. Pojedini rizici s popisa možda nisu značajni za neke institucije i od tih se institucija očekuje da to objasne. S druge strane, vjerojatno ima i rizika koji su značajni, a nisu navedeni na popisu. Od svake se institucije očekuje da interno odluči hoće li i kako će kombinirati vrste i potkategorije rizika:

- kreditni rizik (npr. rizik države, migracijski rizik i koncentracijski rizik)
- tržišni rizik (npr. rizik kreditne marže, strukturni valutni rizik i rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju)
- kamatni rizik u bankovnoj knjizi (npr. rizik nerazmjera, rizik osnove, rizik opcije i bihevioralne pretpostavke, kao što je pretpostavka o upotrebi mogućnosti prijevremene otplate)
- operativni rizik (npr. poremećaj poslovanja i propast sustava, pravni rizik i rizik modela)
- drugi rizici (uključujući, na primjer, rizik osiguranja, poslovni rizik, rizik intervencije, mirovinski rizik, rizik udjela, rizik troška izvora financiranja, reputacijski rizik itd.).

Institucija je odgovorna za utvrđivanje svih svojih značajnih rizika i svih koncentracija među tim rizicima i unutar njih, bez obzira na to jesu li navedeni na ovom popisu ili nisu.

Primjer 4.2.: utvrđivanje rizika u skladu s bruto pristupom

U skladu s bruto pristupom u utvrđivanju rizika, rizici se prvo utvrđuju ne uzimajući u obzir posebne tehnike namijenjene njihovu ublažavanju. Rizik se može smatrati značajnim ako bi njegovo ostvarenje, izostavljanje ili pogrešno prikazivanje znatno promijenilo ili utjecalo na adekvatnost kapitala, profitabilnost ili neprekinuto poslovanje institucije iz ekonomskoga gledišta, bez obzira na primijenjeni računovodstveni postupak.

Na primjer, institucija može na temelju profila dospjeća svoje knjige banke utvrditi da rizike koji proizlaze iz promjena nagiba i oblika krivulje prinosa (rizik nerazmjera) treba smatrati značajnima.

U tom slučaju rizik nerazmjera prvo treba utvrditi, procijeniti i evidentirati u popisu rizika ne uzimajući u obzir upravljačke mjere namijenjene ublažavanju rizika. Potom

se od upravljačkog tijela očekuje da odluči treba li se kamatni rizik u bankovnoj knjizi (uključujući rizik nerazmjera) doista smatrati značajnim i treba li ga pokriti kapitalom.

Institucija se može odlučiti za ublažavanje rizika kombinacijom izvedenih financijskih instrumenata i ugovornih odredbi, umjesto da izdvoji kapital za pokriće rizika. Premda je u tom slučaju kamatni rizik u bankovnoj knjizi zaštićen, i dalje ga treba smatrati značajnim rizikom i uključiti u popis rizika, a institucija treba procijeniti učinkovitost tih mjera i utvrditi eventualne novonastale rizike (npr. pravni rizik, rizik druge ugovorne strane ili rezidualni rizik).

Primjer 4.3.: utvrđivanje rizika u slučaju nefinancijskog društva kćeri

Ako je institucija matično društvo nefinancijskog društva kćeri, bonitetni tretman tog društva kćeri temelji se na iznosima njegove izloženosti riziku. U sklopu ICAAP-a od institucije se očekuje da u cijeloj grupi uspostavi i primjenjuje usklađene i dosljedne postupke koji daju širi pregled od računovodstvenih vrijednosti i iznosa izloženosti riziku. Od nje se osobito očekuje da primijeni razmjerne metodologije kako bi utvrdila predstavlja li poslovanje i izloženost društva kćeri rizik koji prekoračuje njegovu računovodstvenu vrijednost ili rizik udjela.

Institucija može, na primjer, utvrditi da profil klijenata i ulaganja značajnog društva kćeri treba uzeti u obzir u pretpostavkama povezanim s koncentracijom i ovisnošću na razini grupe. Osim toga, može utvrditi da pravni rizici društva kćeri nepovoljno utječu na profil operativnog rizika institucije. Stoga institucija može zaključiti da, zbog reputacijskog rizika i rizika intervencije te povećane koncentracije, odnosni rizici društva kćeri znatno prekoračuju rizik povezan s računovodstvenom vrijednošću.

Primjer 4.4.: utvrđivanje rizika u slučaju eksternalizacije

Ako institucija eksternalizira poslove pružatelju usluga, od nje se očekuje da bude u stanju utvrditi, procijeniti i kvantificirati odnosne rizike koji proizlaze iz dogovora o eksternalizaciji kao da ona sama i dalje obavlja te poslove. To utvrđivanje, procjena i kvantifikacija trebaju se provesti prije početka eksternalizacije uzimajući u obzir specifičnosti povezane s činjenicom da se usluge obavljaju izvan institucije. Općenito govoreći, eksternalizacija poslova ne oslobađa instituciju obveze upravljanja povezanim rizicima i stoga nema za posljedicu delegiranje odgovornosti na pružatelja eksternaliziranih usluga.

Peto načelo: interni kapital visoke je kvalitete i jasno definiran

- (i) Očekuje se da institucija u sklopu ekonomskoga gledišta definira, procijeni i održava interni kapital. Definicija internog kapitala treba biti usklađena s konceptom ekonomske adekvatnosti kapitala i internim kvantifikacijama rizika institucije.

- (ii) Interni kapital treba biti kvalitetan te razborito i konzervativno utvrđen. Institucija treba, pod pretpostavkom neprekinutog poslovanja, jasno pokazati kako joj je interni kapital na raspolaganju za pokriće rizika, čime omogućuje neprekinuto poslovanje.

Definicija internog kapitala

- 67. Interni kapital služi kao komponenta koja podnosi rizik u sklopu ekonomskoga gledišta. Stoga definicija internog kapitala treba biti usklađena s konceptom ekonomske adekvatnosti kapitala institucije³⁶ te se voditi razmatranjima o ekonomskoj vrijednosti, npr. s obzirom na imovinu i obveze. Uz primjenu razboritog, konzervativnog pristupa, ta definicija treba omogućiti instituciji da tijekom vremena provodi dosljednu, smislenu procjenu ekonomske adekvatnosti svojeg kapitala, kao što je opisano u trećem načelu.
- 68. Institucija treba voditi računa o tome da se, zbog različitih metodologija vrednovanja i pretpostavki za imovinu, obveze i transakcije, raspoloživi interni kapital u sklopu ekonomskoga gledišta može znatno razlikovati od regulatornog kapitala u sklopu normativnoga gledišta. Kada definira raspoloživi interni kapital, od institucije se očekuje da primijeni razborit pristup. Ta se razboritost odnosi na sve temeljne pretpostavke i metodologije koje se upotrebljavaju za kvantifikaciju internog kapitala.
- 69. Institucija je odgovorna za primjenu odgovarajuće definicije i metodologije za interni kapital. U ovom se vodiču ne propisuje niti ograničava upotreba nijedne definicije ni metodologije. Institucija se može, na primjer, služiti potpuno razvijenim modelom neto sadašnje vrijednosti ili kao polazište upotrijebiti regulatorni kapital.
- 70. Ako institucija upotrebljava regulatorni kapital kao polazište za definiciju internog kapitala, očekuje se da se velik dio njezina internog kapitala sastoji od redovnog osnovnog kapitala. Osim toga, potrebne su određene konceptualne prilagodbe kako bi se kapital uskladio s pojmom ekonomske vrijednosti na kojem se temelji ekonomsko gledište. Očekuju se, na primjer, prilagodbe u odnosu na skrivene gubitke i stavke kapitala koje imaju kapacitet pokrića gubitaka samo u slučaju prekida poslovanja institucije.
- 71. Ako definicija internog kapitala nije povezana s regulatornim kapitalom, sposobnost podnošenja rizika velikog dijela internog kapitala i dalje treba biti općenito usklađen s kapacitetom pokrića gubitaka redovnog osnovnog kapitala. Od institucija koje primjenjuju pristup utemeljen na modelu neto sadašnje vrijednosti očekuje se da upotrebljavaju samo metodologije i pretpostavke koje su razumljive, jasno opisane i utemeljene te koje se vode razboritim pristupom. Kada se primjenjuje pristup utemeljen na neto sadašnjoj vrijednosti, prema

³⁶ Očekivanja povezana s održavanjem adekvatnosti kapitala u sklopu ekonomskoga gledišta navedena su u trećem načelu.

stavkama kapitala koje imaju kapacitet pokrića gubitaka samo u slučaju prekida poslovanja institucije treba postupati kao prema obvezama.

72. Od institucije se očekuje transparentnost u odnosu na njezin interni kapital, kako bi se, u što većoj mjeri, omogućilo usklađivanje, odnosno usporedba razlika i sličnosti između regulatornog kapitala u sklopu normativnoga gledišta i raspoloživog internog kapitala u sklopu ekonomskoga gledišta.

Primjer 5.1.: definicija internog kapitala s polazišta regulatornog kapitala

Institucija koja utvrđuje interni kapital na temelju, na primjer, regulatorne definicije treba prilagoditi regulatorni kapital ako njezine bilančne pozicije ne odražavaju koncept ekonomske vrijednosti na kojem se temelji ekonomsko gledište. Na primjer, očekuje se da će se za portfelj državnih obveznica spomenut u Primjeru 3.2., u kojem ukupni (neto) skriveni gubitci iznose 100 milijuna eura, od regulatornog kapitala trebati oduzeti iznos od 100 milijuna eura.

Takve prilagodbe treba dosljedno provoditi i u utvrđivanju internog kapitala i u kvantifikaciji rizika. Institucija bi, na primjer, mogla oduzeti skriveni gubitak i od internog kapitala i od izloženosti riziku ili zadržati taj iznos u internom kapitalu i kvantificirati rizik kao očekivani gubitak. Slično tomu, ako institucija odluči uključiti skrivene pričuve – što bi, ako se uopće na to odluči, trebala činiti oprezno i konzervativno – izloženost riziku treba povećati u skladu s uključivanjem skrivenih pričuva u interni kapital.

Institucija je odgovorna za primjereno definiranje internog kapitala u skladu sa svojim ekonomskim gledištem. Međutim, općenito gledano, sve bilančne stavke koje se, pod pretpostavkom neprekinutog poslovanja institucije, ne mogu smatrati raspoloživima za pokriće gubitaka (uključujući instrumente dopunskog kapitala i odgođenu poreznu imovinu³⁷) treba oduzeti od regulatornog kapitala. Osim toga, treba uzeti u obzir da se vlasnički kapital koji u društvu kćeri drže treće strane (manjinski udjeli) u pravilu može upotrijebiti samo za pokrivanje rizika tog društva kćeri.

Primjer 5.2.: definicija internog kapitala utemeljena na neto sadašnjim vrijednostima

Institucija može primijetiti da se ekonomska vrijednost njezina duga smanjuje usporedo s pogoršanjem njezine kreditne sposobnosti. Kada bi institucija zbog toga povećala raspoloživi interni kapital, to se ne bi smatralo razboritim.

³⁷ odgođena porezna imovina osim odgođene porezne imovine u skladu s člankom 39. CRR-a, ako se prema odnosnim pozicijama postupa usklađeno i u kvantifikaciji internog kapitala i u kvantifikaciji rizika

Šesto načelo: metodologije kvantifikacije rizika u sklopu ICAAP-a primjerene su, usklađene i neovisno validirane

- (i) Institucija je odgovorna za primjenu metodologija kvantifikacije rizika koje su primjerene njezinim okolnostima i u sklopu ekonomskoga i u sklopu normativnoga gledišta. Osim toga, od institucije se očekuje da upotrijebi primjerene metodologije za kvantifikaciju potencijalnih budućih promjena regulatornog kapitala i ukupnog iznosa izloženosti riziku u nepovoljnim scenarijima u sklopu normativne perspektive. Institucija treba postupati vrlo konzervativno u sklopu obaju gledišta kako bi omogućila da se rijetki/izvanredni događaji uzimaju u obzir na odgovarajući način.
- (ii) Ključni parametri i pretpostavke trebaju biti usklađeni u cijeloj grupi i za sve vrste rizika. Sve metodologije kvantifikacije rizika trebaju biti podvrgnute neovisnoj internoj validaciji. Očekuje se da institucija uspostavi i provede učinkovit okvir provjere kvalitete podataka.

Cjelovita kvantifikacija rizika

- 73. ICAAP-om treba omogućiti odgovarajuću kvantifikaciju rizika kojima je institucija izložena ili bi mogla biti izložena. Od institucije se očekuje da primjenjuje metodologije kvantifikacije rizika koje su prilagođene njezinim okolnostima, što znači da trebaju biti usklađene sa sklonošću preuzimanju rizika, tržišnim očekivanjima, poslovnim modelom, profilom rizičnosti, veličinom i složenošću institucije.
- 74. Rizici se ne smiju isključiti iz procjene zbog toga što ih je teško kvantificirati ili zbog nedostupnosti relevantnih podataka³⁸. U takvim slučajevima od institucije se očekuje da utvrdi dovoljno konzervativne vrijednosti koje se odnose na te rizike uzimajući u obzir sve relevantne informacije te postižući primjerenost i usklađenost u odabiru metodologija kvantifikacije rizika³⁹.
- 75. Ključni parametri i pretpostavke obuhvaćaju, među ostalim, razine pouzdanosti, pretpostavke o korelacijama i pretpostavke o oblikovanju scenarija.

Stupanj konzervativnosti

- 76. Metodologije i pretpostavke za kvantifikaciju rizika koje se upotrebljavaju u sklopu ekonomskoga i normativnoga gledišta trebaju biti pouzdane, dovoljno

³⁸ Kada je riječ o rizicima koje je teško kvantificirati, npr. zbog nedostatka podataka ili utvrđenih metodologija kvantifikacije, institucija treba razviti odgovarajuće metodologije kvantifikacije neočekivanih gubitaka, među kojima su i prosudbe stručnjaka.

³⁹ Mjerenje rizika koje je teško kvantificirati treba biti u najvećoj mogućoj mjeri usklađeno i usporedivo s cjelokupnim pretpostavkama za mjerenje rizika. Institucija treba omogućiti primjereno uključivanje tih rizika u postupke upravljanja rizicima i kontrole rizika bez obzira na to jesu li kvantificirani primjenom tradicionalnih modela ili analize scenarija ili se pak temelje na drugim procjenama.

stabilne, osjetljive na rizike i dovoljno konzervativne kako bi omogućile kvantifikaciju gubitaka koji se rijetko pojavljuju. Nesigurnost koja proizlazi iz metodologija kvantifikacije rizika treba prevladati većom konzervativnošću.

77. Po mišljenju ESB-a, u dobrom ICAAP-u cjelokupni stupanj konzervativnosti pretpostavki u sklopu ekonomskoga gledišta u pravilu je barem na istoj razini s metodologijama kvantifikacije rizika koje se primjenjuju za interne modele prvog stupa.⁴⁰ Cjelokupni stupanj konzervativnosti ne određuje se za svaki element zasebno nego kombinacijom temeljnih pretpostavki i parametara. To znači da u praksi pristup i dalje može biti dovoljno konzervativan premda su odabrane pretpostavke manje konzervativne, dok god je cjelokupni stupanj konzervativnosti visok⁴¹.
78. Umjesto da automatski nastoji postići ciljeve povezane s vanjskim kreditnim rejtingom i statističke razine pouzdanosti, institucija treba kalibrirati metodologije kvantifikacije rizika na temelju vlastite sklonosti preuzimanju rizika. U tu svrhu od nje se očekuje da razmotri moguće gubitke koje je voljna i sposobna apsorbirati tijekom vremena. Na osnovi te analize institucija treba uspostaviti i primjenjivati metodologije kvantifikacije rizika, uključujući procjenu stresnih događaja, koje će joj pružiti dovoljno jamstva da se u njezinim strategijama i sklonosti preuzimanju rizika uzimaju u obzir potencijalni gubitci koji proizlaze iz rijetkih izvanrednih događaja ili nepovoljnih budućih kretanja te da ti gubitci neće prekoračiti kvantificirani rizik.
79. Institucija može razmotriti više različitih stupnjeva konzervativnosti kako bi dobila širok spektar kvantifikacija rizika koje su izvor sveobuhvatnih podataka za strateške odluke, određivanje cijena i upravljanje kapitalom. Može, na primjer, odlučiti primjenjivati niži stupanj konzervativnosti u određivanju cijene određenih proizvoda dok god uspostavljenim postupcima omogućuje učinkovito upravljanje rijetkim izvanrednim događajima i nepovoljnim budućim kretanjima te njihovo pokriće dostatnim kapitalom.
80. Radi lakše usporedbe kvantifikacija rizika u sklopu prvog stupa i u sklopu ICAAP-a, bez obzira na odabrani pristup u sklopu prvog stupa (npr. standardizirani pristup ili pristup zasnovan na internim rejting-sustavima za kreditni rizik), institucija treba uzeti u obzir ono što je utvrđeno u dokumentu ESB-a *Technical implementation of the EBA Guidelines on ICAAP and ILAAP information collected for SREP purposes*. Ako postoje razlike između tih dviju kvantifikacija, institucija treba objasniti glavne razloge za njih.

⁴⁰ Zahtjevi u sklopu prvog stupa ne trebaju se, međutim, smatrati donjom granicom za interne kvantifikacije rizika institucije.

⁴¹ Ovisno o profilu rizičnosti, parametri internog rizika mogu se, općenito gledajući, smatrati konzervativnijima od prvog stupa čak i ako je, na primjer, razina pouzdanosti niža od 99,9 %. To ovisi o načinu kombiniranja te razine pouzdanosti s primijenjenim pokretačima rizika, pretpostavkama o raspodjeli, razdobljima držanja, pretpostavkama o korelacijama te drugim parametrima i pretpostavkama. Ako banke upotrebljavaju više stresnih scenarija, od njih se očekuje da primjenjuju usklađene metode za njihovo objedinjenje kako bi se postigao cjelokupni stupanj konzervativnosti koji je usporediv s, na primjer, pojmom pouzdanosti od 99,9 % u pristupu na temelju ekonomskog kapitala.

Odabir metodologija kvantifikacije rizika

81. Institucija je odgovorna za primjenu odgovarajućih metodologija za kvantifikaciju rizika i za sastavljanje projekcija. Ovim se vodičem ne određuje koje bi metodologije kvantifikacije institucije trebale upotrebljavati ili koje ne bi trebale upotrebljavati. To znači da nije unaprijed određeno treba li institucija, na primjer, u svrhu kvantifikacije rizika kojima je izložena ili kojima bi mogla biti izložena upotrebljavati (prilagođene) metodologije prema prvom stupu (npr. za uzimanje u obzir koncentracijskog rizika), modele na temelju ekonomskog kapitala, rezultate testiranja otpornosti na stres ili druge metodologije kao što su višestruki scenariji.
82. Upotrijebljene metodologije trebaju biti usklađene jedna s drugom, s gledištem koje se uzima u obzir i s definicijom kapitala. Trebaju primjereno i dovoljno konzervativno obuhvaćati rizike kojima je institucija izložena uzimajući u obzir načelo razmjernosti. To znači, na primjer, da veće ili složenije institucije, ili institucije koje imaju složenije rizike, trebaju upotrebljavati sofisticiranije metodologije kvantifikacije rizika kako bi primjereno obuhvatile rizike.
83. Od institucije se, međutim, ne očekuje da primjenjuje metodologije kvantifikacije rizika koje samo djelomično razumije i koje zbog toga ne upotrebljava za interno upravljanje rizicima i odlučivanje. Ona treba moći dokazati da su metodologije koje primjenjuje primjerene njezinoj situaciji i profilu rizičnosti. Ako se institucija služi komercijalnim modelima, od nje se očekuje i da ih ne preuzima automatski, nego da ih u potpunosti razumije te da budu primjereni i prilagođeni njezinu poslovanju i profilu rizičnosti.

Kvaliteta podataka

84. Institucija treba uspostaviti odgovarajuće postupke i kontrolne mehanizme kojima se postiže kvaliteta podataka.⁴² Okvirom kvalitete podataka trebaju se pružiti pouzdane informacije o rizicima koje podupiru razborito odlučivanje te obuhvatiti svi relevantni podatci o rizicima i dimenzije kvalitete podataka.

Učinci diversifikacije rizika

85. Institucija treba razborito pristupiti pretpostavkama o učincima diversifikacije rizika. Ona treba imati na umu da nadzorna tijela, u skladu s EBA-inim smjernicama o SREP-u⁴³, načelno neće uzimati u obzir diversifikaciju između

⁴² Kvaliteta podataka obuhvaća, među ostalim, potpunost, točnost, dosljednost, pravodobnost, jedinstvenost, važenje i sljedivost podataka. Podrobnije informacije mogu se pronaći u nacrtu [Vodiča ESB-a o ciljanoj provjeri internih modela \(TRIM\)](#) iz veljače 2017.

⁴³ EBA-ine revidirane Smjernice o zajedničkim postupcima i metodologijama za postupak nadzorne provjere i ocjene (SREP) i nadzorno testiranje otpornosti na stres (EBA/GL/2018/03) od 19. srpnja 2018. Za više pojedinosti vidi i EBA-ino Mišljenje o interakciji prvog stupa, drugog stupa, zahtjeva za kombinirani zaštitni sloj i ograničenja preraspodjele (EBA/Op/2015/24) od 16. prosinca 2015.

rizika u sklopu SREP-a. Od institucije se očekuje da to uzme u obzir i oprezno primjenjuje diversifikaciju između rizika u sklopu svojeg ICAAP-a.

86. Institucija treba potpuno transparentno prikazati pretpostavljene učinke diversifikacije rizika i, barem u slučaju diversifikacije između rizika, izvijestiti ne samo o neto, nego i o bruto vrijednostima prije diversifikacije. Institucija treba omogućiti odgovarajuću pokrivenost rizika kapitalom čak i u stresnim okolnostima, kada učinci diversifikacije mogu nestati ili biti nelinearni (ili se čak, u krajnje nepovoljnom scenariju, međusobno pojačavati)⁴⁴.
87. Od institucije se očekuje da u okviru testiranja otpornosti na stres uzme u obzir učinke diversifikacije, na primjer u vezi s korelacijama unutar rizika i između rizika te s diversifikacijom među subjektima unutar grupe.

Neovisna validacija

88. Metodologije kvantifikacije rizika u sklopu ICAAP-a treba podvrgavati redovitoj neovisnoj internoj⁴⁵ validaciji, pri čemu se trebaju razmjerno poštovati načela na kojima se temelje odgovarajući standardi koji su uspostavljeni za interne modele u sklopu prvog stupa uzimajući u obzir značajnost kvantificiranih rizika i složenost metodologije kvantifikacije rizika.
89. Ovisno o veličini i složenosti institucije, mogu se donijeti različita organizacijska rješenja kojima se postiže neovisnost između razvoja i validacije metodologija kvantifikacije rizika. Treba, međutim, poštovati koncepte na kojima se temelje različite linije obrane, što znači da neovisnu validaciju neće provoditi funkcija unutarnje revizije.
90. O ukupnim zaključcima postupka validacije treba izvijestiti više rukovodstvo i upravljačko tijelo. Te zaključke treba upotrijebiti u redovitom pregledu i prilagodbi metodologija kvantifikacije te ih uzeti u obzir u procjeni adekvatnosti kapitala.

Primjer 6.1.: organizacija neovisnih validacija

Kako bi omogućila neovisnu i razmjernu validaciju metodologija kvantifikacije rizika u sklopu ICAAP-a, od institucije se očekuje da uzme u obzir nacrt [Vodiča ESB-a o internim modelima – Poglavlje o općim temama](#).

Ovisno o vrsti, veličini, opsegu i složenosti rizika, institucija može, na primjer, odabrati jednu od sljedećih triju organizacijskih struktura kako bi omogućila

⁴⁴ Na primjer, zbrajanje zasebno procijenjenih komponenti rizika ne mora biti onako konzervativno kako se često misli, jer nelinearne interakcije mogu dovesti do učinka pojačanja. Vidi dokument *Findings on the interaction of market and credit risk*, BCBS Working Paper br. 16., Bazelski odbor za nadzor banaka, svibanj 2009.

⁴⁵ „Interna” ne znači da se očekuje da sama institucija provede baš svaku aktivnost u sklopu validacije. Kao i u slučaju „interne” revizije, to zapravo znači da je institucija odgovorna za taj postupak.

neovisnost funkcije validacije od postupka razvoja metodologije (tj. oblikovanja, razvoja, provedbe i praćenja metodologija kvantifikacije rizika):

- razdvajanje na dvije zasebne jedinice koje podnose izvješća različitim članovima višeg rukovodstva
- razdvajanje na dvije zasebne jedinice koje podnose izvješća istom članu višeg rukovodstva
- razdvajanje osoblja unutar iste jedinice.

Sedmo načelo: redovito testiranje otpornosti na stres s ciljem postizanja adekvatnosti kapitala u nepovoljnim okolnostima

- (i) ESB očekuje da institucija jednom godišnje, a po potrebi i češće, ovisno o konkretnim uvjetima, provede prilagođene i detaljne provjere svojih slabosti, koje trebaju obuhvatiti sve značajne rizike u cijeloj instituciji koji proizlaze iz njezina poslovnog modela i poslovnog okružja u stresnim makroekonomskim i financijskim okolnostima. Na temelju te provjere institucija treba oblikovati odgovarajući program testiranja otpornosti na stres i za normativno i za ekonomsko gledište.
- (ii) U programu testiranja otpornosti na stres institucija treba odrediti nepovoljne scenarije koji se upotrebljavaju u sklopu normativnoga gledišta, uzimajući u obzir druga testiranja otpornosti na stres koja provodi. Primjena nepovoljnih, no vjerojatnih, makroekonomskih pretpostavki i usredotočenost na glavne slabosti trebale bi imati znatan učinak na interni i regulatorni kapital institucije (na primjer, na stopu redovnog osnovnog kapitala). Osim toga, institucija treba razmjerno provoditi povratno testiranje otpornosti na stres.
- (iii) Od institucije se očekuje da kontinuirano prati i utvrđuje nove prijetnje, slabosti i promjene u okružju kako bi barem jednom u tromjesečju procijenila jesu li njezini scenariji za testiranje otpornosti na stres i dalje primjereni te ih, ako više nisu primjereni, prilagodila novim okolnostima. Učinci tih scenarija trebaju se redovito (npr. tromjesečno) posuvremenjivati. Ako dođe do značajnih promjena, institucija treba procijeniti njihov potencijalni učinak na njezinu adekvatnost kapitala tijekom jedne godine.

Utvrđivanje programa testiranja otpornosti na stres

91. Program testiranja otpornosti na stres treba obuhvatiti i normativno i ekonomsko gledište⁴⁶. Pri određivanju niza internih stresnih scenarija i osjetljivosti institucija bi se trebala služiti širokim rasponom informacija o prošlim i hipotetskim stresnim događajima uključujući nadzorna testiranja otpornosti na stres. Međutim, premda se od nje očekuje da uzme u obzir nadzorna testiranja otpornosti na stres, institucija je sama odgovorna za određivanje scenarija i osjetljivosti na način koji najbolje odgovara njezinoj situaciji i za njihov prijenos u vrijednosti koje se odnose na rizik, gubitak i kapital.
92. U oblikovanju scenarija za testiranje otpornosti na stres, npr. za projekcije u sklopu normativnoga gledišta, institucije trebaju uzeti u obzir svoje značajne slabosti s obzirom na poslovni model, profil rizičnosti i vanjske okolnosti s kojima se suočavaju. U scenarijima treba uzeti u obzir rezultate drugih provedenih testiranja otpornosti na stres, npr. analize osjetljivosti, koji pokazuju značajne slabosti institucije.

Stupanj ozbiljnosti nepovoljnih scenarija u sklopu normativnoga gledišta

93. Od institucije se očekuje da u osnovnom scenariju pretpostavi kretanja koja bi pretpostavila u očekivanim okolnostima uzimajući u obzir svoju poslovnu strategiju i vjerodostojne pretpostavke o prihodima, troškovima, ostvarenju rizika itd.
94. U nepovoljnim scenarijima u sklopu normativnoga gledišta institucija treba pretpostaviti izvanredna, no vjerojatna kretanja koja su dovoljno ozbiljna u smislu učinka na minimalnu stopu adekvatnosti kapitala, i to osobito na stopu redovnog osnovnog kapitala. Stupanj ozbiljnosti treba odgovarati kretanjima koja su vjerojatna, a sa stajališta institucije jednako ozbiljna kao bilo koja kretanja koja se mogu opaziti tijekom krizne situacije na tržištima i u odnosu na čimbenike i područja koji su najvažniji za adekvatnost kapitala institucije.
95. Spektar nepovoljnih scenarija treba na odgovarajući način obuhvatiti snažne padove gospodarske aktivnosti i financijske šokove, važne slabosti karakteristične za instituciju, izloženosti najvažnijim drugim ugovornim stranama i vjerojatne kombinacije tih elemenata⁴⁷.

⁴⁶ Ne očekuje se da aktivnosti testiranja otpornosti na stres u sklopu ekonomskoga gledišta budu višegodišnje projekcije scenarija, kao što je objašnjeno u trećem načelu. Ovisno o pristupu koji institucija odabere, testiranja otpornosti na stres u sklopu ekonomskoga gledišta upotrebljavaju se, na primjer, za procjenu osjetljivosti kvantifikacija rizika na pretpostavke u modeliranju i pokretače rizika ili za procjenu učinka promjena vanjskih uvjeta, i to osobito nepovoljnih kretanja, na ekonomsku adekvatnost kapitala.

⁴⁷ Primjereni broj scenarija za određenu instituciju ovisi, među ostalim, o njezinu profilu rizičnosti. Obično je potrebno nekoliko nepovoljnih scenarija da bi primjereno obuhvatili različite vjerojatne kombinacije rizika.

Usklađenost nasuprot usmjerenosti na ključne slabosti

96. Što se tiče testiranja otpornosti na stres, od institucije se očekuje da se usredotoči na svoje ključne slabosti kada nastoji definirati vjerojatne nepovoljne scenarije. Testiranja otpornosti na stres u sklopu ICAAP-a i u sklopu ILAAP-a trebaju se međusobno dopunjavati, što znači da se u testiranjima otpornosti na stres u sklopu ICAAP-a trebaju uzimati u obzir temeljne pretpostavke, rezultati testiranja otpornosti na stres i predviđene upravljačke mjere iz ILAAP-a i obratno.

Povratno testiranje otpornosti na stres

97. Od institucije se očekuje da, osim testiranja otpornosti na stres kojima se procjenjuje učinak određenih pretpostavki na stopu kapitala, provodi povratno testiranje otpornosti na stres. Pritom najprije treba utvrditi unaprijed određen ishod, na primjer da poslovni model postane neodrživ⁴⁸ (zbog, na primjer, povrede ukupnog SREP kapitalnog zahtjeva ili upravljačkih zaštitnih slojeva).
98. Povratna testiranja otpornosti na stres služe za preispitivanje cjelovitosti i konzervativnosti okvirnih pretpostavki u sklopu ICAAP-a i kada je riječ o normativnom i kada je riječ o ekonomskom gledištu. Treba ih provoditi najmanje jednom godišnje. Ovisno o vjerojatnosti scenarija koji proizlaze iz njih, može biti potrebno odmah reagirati na te scenarije poduzimanjem ili pripremom upravljačkih mjera u sklopu ICAAP-a kako bi se spriječila situacija u kojoj je potreban oporavak, a do koje bi došlo kada bi se ostvario jedan ili više scenarija iz povratnog testiranja otpornosti na stres u sklopu ICAAP-a. Osim toga, povratno testiranje otpornosti na stres u sklopu ICAAP-a moglo bi poslužiti kao polazište za razvoj scenarija za planove oporavka⁴⁹. Više pojedinosti može se pronaći u odgovarajućim EBA-inim smjernicama i uputama BCBS-a.

Primjer 7.1.: međusobno djelovanje testiranja otpornosti na stres u sklopu ICAAP-a i u sklopu ILAAP-a

Institucija treba procijeniti potencijalni učinak odgovarajućih scenarija, uključujući učinke na kapital i likvidnost i potencijalne sustave povratnih informacija. Pritom treba osobito uzeti u obzir gubitke koji proizlaze iz prodaje imovine ili povećanja troškova financiranja tijekom stresnih razdoblja.

Od institucije se, na primjer, očekuje da procijeni učinak opadanja razine kapitala, koje je predviđeno u sklopu ICAAP-a, na njezinu likvidnost. Ako, na primjer, vanjska institucija za procjenu kreditnog rejtinga snizi kreditni rejting institucije, to može

⁴⁸ Vidi EBA-ine Smjernice za testiranje otpornosti institucija na stres (EBA/GL/2018/04).

⁴⁹ Kao što je opisano u EBA-inim Smjernicama o nizu scenarija koji se trebaju primijeniti u planovima oporavka (EBA/GL/2014/06), to su samo oni scenariji koji dovode do skorašnjeg neispunavanja obveza odnosno prema kojima bi poslovni model institucije ili grupe postao neodrživ ako se mjere oporavka ne bi uspješno provele.

izravno utjecati na njezinu sposobnost refinanciranja. I obratno, potrebe za refinanciranjem i uvjeti procijenjeni u planovima likvidnosti i financiranja mogu znatno utjecati na troškove financiranja, koji bi pak mogli utjecati na adekvatnost kapitala.

Primjer 7.2.: međusobno djelovanje testiranja otpornosti na stres u sklopu ekonomskoga i u sklopu normativnoga gledišta

Scenariji testiranja otpornosti na stres koji imaju najveće učinke na adekvatnost kapitala ne moraju nužno biti isti za oba gledišta. Međutim, i nepovoljni scenariji utvrđeni za normativno gledište i testiranje otpornosti na stres u sklopu ekonomskoga gledišta obuhvaćaju ozbiljna, no vjerojatna kretanja. Budući da se ta vjerojatna kretanja po definiciji mogu ostvariti, važno je da institucija razumije učinak koji bi ona imala na adekvatnost kapitala u sklopu obaju gledišta. Ta uzajamna upotreba informacija ne znači, međutim, da se projekcije u sklopu normativnoga gledišta mogu automatski ponoviti u sklopu ekonomskoga gledišta.

3. Pojmovnik

Adekvatnost kapitala: stupanj do kojeg su rizici pokriveni kapitalom. Cilj je ICAAP-a kontinuirano održavati adekvatnu kapitalizaciju i iz ekonomskoga i iz normativnoga gledišta i time pridonositi neprekinutom poslovanju institucije u srednjoročnom razdoblju.

Arhitektura ICAAP-a: različiti elementi ICAAP-a i način na koji su međusobno povezani. Arhitektura ICAAP-a treba omogućiti da različiti elementi ICAAP-a budu međusobno usklađeni i da ICAAP bude sastavni dio cjelokupnog upravljačkog okvira institucije. Očekuje se da institucija vodi dokumentaciju povezanu s ICAAP-om, koja treba sadržavati opis cjelokupne arhitekture ICAAP-a u kojem se objašnjava kako je ICAAP ugrađen u upravljački okvir institucije i kako se u instituciji upotrebljavaju rezultati ICAAP-a.

Bruto pristup u utvrđivanju rizika: pristup prema kojem se rizici prvo utvrđuju ne uzimajući u obzir posebne mjere oblikovane u svrhu njihova ublažavanja.

Čimbenici ekonomske vrijednosti: Pojam ekonomske vrijednosti temelji se na vrijednosti imovine, obveza, rizika i same institucije s ekonomskoga gledišta. Ekonomska vrijednost ne temelji se na računovodstvenim ni regulatornim odredbama. Međutim, ovisno o primijenjenim računovodstvenim standardima, pojam ekonomske vrijednosti može biti sličan pojmu fer vrijednosti na kojem se temelji vrednovanje određene imovine i obveza u pojedinim računovodstvenim kategorijama. U skladu s tim standardima, ekonomska vrijednost / fer vrijednost može se definirati kao procijenjena cijena po kojoj bi se teoretski moglo prodati imovinu trećoj osobi ili podmiriti obvezu u sklopu redovite transakcije u odgovarajućim tržišnim uvjetima⁵⁰. U regulatornom kontekstu pojam ekonomske vrijednosti obuhvaćen je, na primjer, pristupom na temelju ekonomske vrijednosti kapitala koji je opisan u EBA-inim Smjernicama o upravljanju kamatnim rizikom koji proizlazi iz poslova u knjizi pozicija kojima se ne trguje.

Upotreba izraza „razmatranja” znači da ESB ne propisuje nijednu određenu metodologiju za utvrđivanje ekonomske vrijednosti. Umjesto toga, institucije su same odgovorne za primjenu odgovarajućih metodologija za utvrđivanje i kvantificiranje svojih ekonomskih rizika i internog kapitala u skladu s ekonomskom vrijednošću.

Ekonomsko gledište: gledište u sklopu ICAAP-a prema kojem institucija upravlja ekonomskom adekvatnošću kapitala tako što omogućuje dovoljnu pokrivenost ekonomskih rizika raspoloživim internim kapitalom.

Ekonomski rizik: rizik koji može utjecati na ekonomsku vrijednost institucije, čime utječe i na ekonomsku adekvatnost kapitala. Od institucije se očekuje da u utvrđivanju, procjeni i kvantifikaciji tih rizika uzima u obzir ekonomsku vrijednost.

⁵⁰ U Primjeru 5.2. opisana su očekivanja povezana s fer vrijednostima obveza s obzirom na kreditnu sposobnost same institucije.

ICAAP: postupak procjene adekvatnosti internog kapitala definiran u članku 73. CRD-a IV: „Institucije moraju imati uspostavljene dobre, učinkovite i cjelovite strategije i procese za kontinuiranu procjenu i održavanje iznosa, vrsta i raspodjele internoga kapitala koje smatraju adekvatnima za pokrivanje vrste i razine rizika kojima su izložene ili kojima bi mogle biti izložene.”

Interno preispitivanje i validacija: Interno preispitivanje obuhvaća širok spektar kontrola, vrednovanja i izvješća čiji je cilj postići da strategije, procesi i metodologije u sklopu ICAAP-a budu dobri, cjeloviti, učinkoviti i razmjerni.

Kao dio internog preispitivanja, validacija se sastoji od postupaka i aktivnosti kojima se procjenjuje obuhvaćaju li metodologije kvantifikacije rizika i podaci o rizicima institucije na odgovarajući način relevantne aspekte rizika. Validacija metodologija kvantifikacije rizika treba se provoditi razmjerno, neovisno i u skladu s načelima na kojima se temelje odgovarajući standardi utvrđeni za interne modele prvog stupa.

Izjava o adekvatnosti kapitala: službena izjava upravljačkog tijela koja sadržava njegovu procjenu adekvatnosti kapitala institucije i objašnjenje glavnih argumenata koji podupiru tu procjenu.

Izjava o sklonosti preuzimanju rizika: službena izjava kojom upravljačko tijelo izražava svoja stajališta o iznosima i vrstama rizika koje je institucija spremna preuzeti kako bi postigla strateške ciljeve.

Koncept ekonomske adekvatnosti kapitala: interni koncept kojim se u sklopu ekonomskoga gledišta nastoji postići da financijska sredstva (interni kapital) institucije omoguće kontinuirano pokrivanje rizika institucije i održavanje njezina neprekinutog poslovanja. Kada je riječ o ekonomskoj adekvatnosti kapitala, uzima se u obzir ekonomska vrijednost.⁵¹

Kvantifikacija rizika: postupak kvantifikacije utvrđenih rizika razvojem i upotrebom metodologija kojima se određuju vrijednosti koje se odnose na rizike i omogućuje usporedba rizika i raspoloživog kapitala institucije.

Nepovoljni scenarij: kombinacija pretpostavljenih nepovoljnih kretanja unutarnjih i vanjskih čimbenika, uključujući makroekonomska i financijska kretanja, s pomoću koje se procjenjuje otpornost adekvatnosti kapitala institucije na potencijalna nepovoljna kretanja u srednjoročnom razdoblju. Scenarij bi trebao obuhvatiti najmanje tri godine. Pretpostavljena kretanja unutarnjih i vanjskih čimbenika trebaju se dosljedno kombinirati i biti ozbiljna, no vjerojatna, s gledišta institucije te obuhvaćati rizike i slabosti koji prema procjeni najviše ugrožavaju instituciju.

Normativno gledište: višegodišnje gledište u sklopu ICAAP-a prema kojem institucija upravlja svojom adekvatnošću kapitala tako da bude sposobna ispunjavati sve pravne i nadzorne obveze povezane s kapitalom i kontinuirano svladavati druga unutarnja i vanjska kapitalna ograničenja.

⁵¹ Institucije su same odgovorne za provedbu odgovarajućih metodologija kvantifikacije rizika. Od njih se općenito ne očekuje da upotrijebe „modele ekonomskog kapitala” kako bi omogućile ekonomsku adekvatnost kapitala.

Očekivani i neočekivani gubitci: očekivani gubitak je statistička srednja vrijednost gubitka koji institucija očekuje tijekom određenog razdoblja; neočekivani gubitak je ukupni gubitak koji prekoračuje statističku srednju vrijednost gubitka i proizlazi iz nepovoljnog izvanrednog događaja.

Osnovni scenarij: kombinacija očekivanih kretanja unutarnjih i vanjskih čimbenika, uključujući makroekonomska i financijska kretanja, s pomoću koje se procjenjuje učinak tih očekivanih kretanja na adekvatnost kapitala institucije u srednjoročnom razdoblju. Osnovni scenarij treba biti usklađen s osnovnim elementima poslovnog plana i proračuna institucije te obuhvaćati razdoblje od najmanje tri godine.

Plan oporavka: plan koji institucija sastavlja i održava u skladu s člankom 5. direktive o oporavku i sanaciji banaka (BRRD)⁵².

Planiranje kapitala: višedimenzijski interni postupak u sklopu normativnoga gledišta čiji je ishod kapitalni plan koji sadržava višegodišnju projekciju zahtijevanog i raspoloživog kapitala uzimajući u obzir osnovni scenarij i nepovoljne scenarije, strategiju i operativne planove institucije. Premda institucije ne mogu „planirati” pojavu nepovoljnih okolnosti, procjena nepovoljnih scenarija ključan je element planiranja kapitala jer pomaže institucijama da nastave poslovati čak i u duljem stresnom razdoblju.

Popis rizika: popis utvrđenih rizika i njihovih obilježja. Popis rizika rezultat je utvrđivanja rizika.

Povratno testiranje otpornosti na stres: testiranje otpornosti na stres koje polazi od utvrđivanja unaprijed određenog ishoda (neodrživost poslovnog modela) i potom istražuje scenarije i okolnosti koji bi mogli dovesti do tog ishoda.

Razmjernost: načelo iz članka 73. CRD-a IV, kojim se određuje da je ICAAP razmjernan vrsti, opsegu i složenosti poslova određene institucije.

Rezultati ICAAP-a: sve informacije koje proizlaze iz ICAAP-a i koje pridonose odlučivanju.

Rizično razdoblje: pretpostavljeno razdoblje tijekom kojeg se procjenjuju rizici. U sklopu ekonomskoga gledišta rizično razdoblje uglavnom traje jednu godinu.

Skriveni gubitci i pričuve: razlike u vrednovanju između računovodstvene vrijednosti i ekonomske vrijednosti bilančnih stavki.

Srednjoročno razdoblje: razdoblje koje obuhvaća skor i srednjoročnu budućnost. Treba obuhvatiti kapitalnu poziciju u razdoblju od najmanje tri sljedeće godine.

⁵² Direktiva 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 173, 12.6.2014., str. 190.)

Sustav limita: dokumentiran, hijerarhijski sustav limita koji su postavljeni u skladu s cjelokupnom strategijom institucije i njezinom sklonošću preuzimanju rizika kako bi se omogućilo učinkovito ograničavanje rizika i gubitaka sukladno konceptu adekvatnosti kapitala. Sustavom limita treba utvrditi učinkovita ograničenja preuzimanja rizika za, na primjer, različite vrste rizika, poslovna područja, proizvode i subjekte unutar grupe.

Taksonomija rizika: kategorizacija različitih vrsti/pokretača rizika koja omogućuje instituciji da dosljedno procijeni i agregira rizike te upravlja njima služeći se zajedničkim nazivljem i raspoređivanjem rizika.

Tolerancija rizika: vrste rizika i njihove razine kojima se institucija ne izlaže namjerno, ali ih prihvaća/tolerira.

Učinak diversifikacije: smanjenje cjelokupne kvantifikacije rizika institucije na temelju pretpostavke da se pojedinačno procijenjeni rizici neće ostvariti istodobno u punom opsegu (izostanak savršene korelacije).

Upravljačke mjere: mjere (npr. povećanje kapitala) koje poduzima uprava kako bi održavala kapital na odgovarajućim razinama, odnosno u skladu sa sklonošću institucije preuzimanju rizika⁵³.

Upravljački zaštitni sloj: iznos kapitala iznad regulatornih i nadzornih minimalnih vrijednosti i pragova internog kapitala koji institucija smatra potrebnim kako bi održivo provodila poslovni model i bila fleksibilna u odnosu na potencijalne poslovne mogućnosti, a da pritom ne ugrozi adekvatnost kapitala.

Utvrđivanje rizika: redovit postupak koji institucija primjenjuje kako bi utvrdila rizike koji jesu ili bi mogli biti značajni za nju.

Značajni rizik: negativni rizik povezan s kapitalom koji, na temelju internih definicija institucije, bitno utječe na njezin cjelokupni profil rizičnosti te stoga može nepovoljno djelovati na adekvatnost kapitala institucije.

⁵³ Podrobnije upute mogu se pronaći u EBA-inim Smjernicama za testiranje otpornosti institucija na stres (EBA/GL/2018/04), točka 4.8.2. Mjere u vezi s upravljanjem.

Pokrate

BCBS	Bazelski odbor za nadzor banaka	ILAAP	postupak procjene adekvatnosti interne likvidnosti
BRRD	direktiva o oporavku i sanaciji banaka	SREP	postupak nadzorne provjere i ocjene
CRD IV	direktiva o kapitalnim zahtjevima	SSM	jedinstveni nadzorni mehanizam
EBA	Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo	TRIM	ciljana provjera internih modela
ESB	Europska središnja banka		
FSB	Odbor za financijsku stabilnost		
ICAAP	postupak procjene adekvatnosti internog kapitala		

© **Europska središnja banka, 2018.**

Pošanska adresa 60640 Frankfurt na Majni, Njemačka
Telefon +49 69 1344 0
Mrežne stranice www.ecb.europa.eu

Sva prava pridržana. Dopušta se reprodukcija u obrazovne i nekomercijalne svrhe uz navođenje izvora.